

ombudsman
rotterdam
rijnmond

Omarm me

*Hoe vijf gemeenten omgaan
met hun initiatiefrijke inwoners*

Gemeenten Rotterdam, Albrandswaard, Capelle
aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, en
Voorne aan Zee.

Rapport | juni 2025

DE FOTO'S IN DIT RAPPORT

In opdracht van ORR heeft fotograaf Julien Kraal een serie portretten gemaakt van initiatiefrijke inwoners uit onze regio – mensen die met hun inzet, creativiteit en betrokkenheid een zichtbaar verschil maken in hun omgeving.

Een aantal van deze inspirerende foto's is opgenomen in dit rapport en laat zien hoe waardevol lokaal initiatief kan zijn voor de kracht van onze gemeenschap.

Voorwoord

Beste lezer,

Drieënhalf jaar geleden solliciteerde ik op de functie van ombudsman, gedreven door een diepe wens om iets te betekenen voor mensen die zelf verantwoordelijkheid nemen, initiatief tonen en hun buurt, stad of samenleving vooruit willen helpen. Initiatiefnemers die met hart en ziel bouwen aan de gemeenschap, vaak op plekken waar beleid en systemen tekortschieten.

Juist hún energie wilde ik beschermen. Want als we deze mensen kwijtraken omdat ze vastlopen in een systeem dat hen niet waardeert, begrijpt of ondersteunt, dan staat de overheid er op termijn alleen voor.

Dit onderzoek draagt de titel “Omarm me”. Niet voor niets. Het is een opdracht aan de stadsbesturen en hun ambtenaren. Een smeebede zelfs. Want de realiteit is dat veel initiatiefnemers, zoals de betrokken mensen achter het Wijkpaleis, niet worden omarmd maar juist ontmoedigd. Ze raken verstrikt in regels, procedures en loketten. Ze worden van het kastje naar de muur gestuurd, moeten zich telkens opnieuw bewijzen, alsof hun bijdrage niet vanzelfsprekend waardevol is. Dat is niet alleen schrijnend, het is ook bestuurlijk onhoudbaar.

Als ombudsman sta ik voor de menselijke maat en voor de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder responsiviteit, luisteren en fair play. Die beginselen vormen geen abstract juridisch kader, maar een moreel kompas. En dat kompas dwingt ons om initiatiefnemers serieus te nemen, ze te ondersteunen in plaats van te wantrouwen, en ze als gelijkwaardige partners te behandelen.

Het is mijn vurige hoop dat de opdracht voor de overheid en politiek niet aan dovemansoren is gericht, maar bijdraagt aan een radicale transitie in het denken en doen van overheden. Dat we de kracht van bewoners-initiatieven erkennen en faciliteren. Dat we stoppen met het toetsen van initiatiefnemers aan logica's die niet bij hen horen. Dat we de moed hebben om systemen te hervormen, in plaats van initiatiefnemers stuk te laten lopen. Dat we een trackrecord van succesverhalen gaan creëren in plaats van een logboek van klachten.

Voor de vele initiatiefnemers in onze regio heb ik dit onderzoek laten doen. Omdat zij het bewijs zijn van een inclusieve, rechtvaardige en liefdevolle samenleving. Dit onderzoek is daarmee niet alleen een follow-up van het onderzoek Wees Welkom dat ORR in Rotterdam uitvoerde. Laat de diepste wens van initiatiefnemers - “Omarm me” - doorklinken in uw beleid en acties.

En knoop onze opdracht - “Omarm ze” - goed in uw oren.

Marianne van den Anker

**Ombudsvrouw
Rotterdam-Rijnmond (ORR)**

Samenvatting

Initiatiefrijke inwoners zijn onmisbaar voor gemeenten. Hun oplossingen geven antwoorden op maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. Met hun innovatieve en verfrissende ideeën bereiken ze soms een kleine, specifieke groep mensen. Terwijl andere juist uitstralen op een complete wijk, zelfs woonplaats. Bewoners(collectieven) en sociaal ondernemers zijn daarmee belangrijke partners van lokale overheden.

Idealiter omarmt een gemeente hen. Maar is zij ook gretig in het contact met initiatiefnemers. Ziet en behandelt zij hen als gelijkwaardig. Want gemeenten mogen blij zijn dat zij inwoners en ondernemers hebben die zich maatschappelijk inzetten, vaak vrijwillig en in eigen tijd.

Wij voerden 37 gesprekken, waarvan 26 met initiatiefnemers in de gemeenten Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Rotterdam en Voorne aan Zee. De interviews met initiatiefnemers zijn doorspekt met enthousiasme en doorzettingsvermogen.

Lokale overheden zien het belang van deze pluriforme groep, willen er serieus mee aan de slag of doen dat al lang en breed. Dit bevestigen onder meer hun college- en raadsakkoorden. Toch zit er tussen woord en daad nogal eens wat ruimte.

Zo kostte het ons moeite om bij de start van ons onderzoek vanuit de gemeenten initiatieven aangeleverd te krijgen. Daar zaten vervolgens weinig échte succesverhalen tussen. Toch zijn er lichtpunten, waaraan ons rapport eveneens rijk is. Op deze plek besteden wij aandacht aan de rode draden.

Het vinden van de juiste ingang bij gemeenten is en blijft een hele zoektocht. Eenmaal binnen varieert de mate waarin gemeenten hun initiatiefnemers ondersteunen bovendien sterk. De inspanningen van individuele ambtenaren kunnen van doorslaggevend belang zijn.

Zij kunnen een initiatief 'maken', door écht mee te denken en mee te bewegen. Door vertrouwen te geven en los te laten, kunnen er mooie dingen gebeuren. Als ambtenaren proactief betrokken zijn en ruimte bieden, leidt dit tot snellere successen en grotere tevredenheid onder initiatiefnemers. Dat is een les die alle gemeenten ter harte mogen nemen.

Wij signaleren aanvullend dat ambtenaren moeite kunnen hebben met het op waarde schatten van een idee, zeker als het nog pril is. Ook zien wij dat bestaande initiatieven telkens hun maatschappelijke waarde moeten aantonen. Dat ze opnieuw moeten uitleggen wie ze zijn en wat ze willen bereiken. Zelfs als de effecten van hun activiteiten genoegzaam bekend en erkend zijn. Dit leidt tot frustratie

en vertraging, maar kan op de lange termijn ook de aanleiding zijn tot afhaken.

Een terugkerend thema is de permanente zoektocht van initiatiefnemers naar geld. Zij moeten steeds creatiever zijn om hun plannen financieel rond te krijgen. Gemeentelijke subsidies en potjes zijn opgedeeld en gelimiteerd, niet structureel en vereisen veel inspanning om te verkrijgen. Aanvragen is verworpen tot een tijdrovend proces, met een ongewisse uitkomst.

Daarbij werpt de voorgenomen bezuiniging op het gemeentefonds in 2026 (het ravijnjaar) z'n schaduw vooruit. Door besparingen die al zijn ingezet, neemt bij initiatiefnemers de onzekerheid toe. Toch laten initiatiefnemers zich moeilijk kisten. Ze sprokkelen, ze onderhandelen en zetten alles op alles om hun plannen te realiseren. Bij wijze van uitweg richtten initiatiefnemers zich vaker op lokale en landelijke (goededoelen)fondsen.

Wat sterk uit de gesprekken blijkt, is de autonomie die initiatiefnemers nastreven. Zij willen de regie over hun ideeën hebben en houden. Soms zijn ze daarin behoorlijk radicaal. Wij zien dat zodra ambtenaren willen sleutelen aan de fundamenten van een idee, de spanning en frustratie bij initiatiefnemers toeneemt.

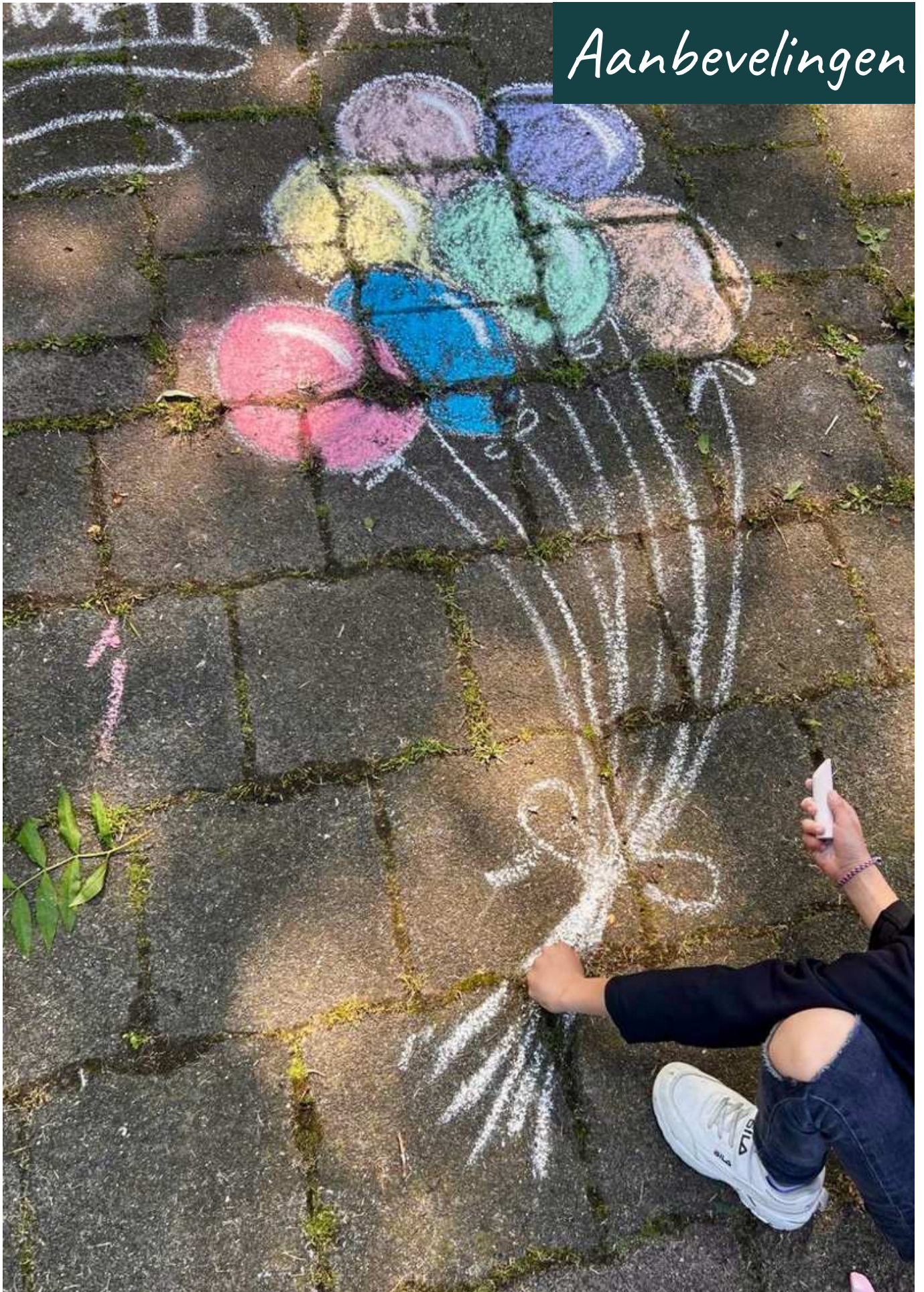
Veelal is dit handelen ingegeven door wet- en regelgeving, maar ook omdat ambtenaren eigen ideeën kunnen hebben over inhoud en uitvoering. Met name dat laatste ligt gevoelig. Initiatiefnemers ervaren dan al snel een gebrek aan vertrouwen. Open communicatie en snelle reactie kan veel gladstrijken, maar juist daar zien we gemeenten geregeld uitglijders maken.

De uitdagingen zijn het grootst bij het verwezenlijken van zeer complexe ideeën. Veelal initiatieven die meerdere gemeentelijke afdelingen raken. Dit verkleint de kans op een vlotte, soepele uitvoering. Met name initiatieven waarbij de aankoop van gemeentelijk vastgoed een rol speelt, krijgen hiermee te maken.

Wij zien daarbij een tegenstelling ontstaan. Neemt de complexiteit toe, dan groeit onder initiatiefnemers sterk de behoefte aan meer informatie en transparantie. Gemeenten zijn juist geneigd formeler te worden en zich terug te trekken. Hierdoor kan afstand en onbegrip ontstaan.

Aanbevelingen

Om belangrijke maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden, doen gemeenten er verstandig aan hun initiatiefnemers te omarmen. In woord, maar vooral in daad. Aanbevelingen voor de gemeenten Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Voorne aan Zee:

1. **Versterk de ondersteuning van initiatieven:** ondersteun initiatiefnemers proactief, lever extra inspanningen bij complexe ideeën. Doe moeite voor en geef snel duidelijkheid over financiering. Houdt bij dit alles de vaart erin. Zorg voor back-up bij uitval en verlof van contactpersonen.
2. **Verbeter de communicatie met initiatiefnemers:** communiceer als gemeente standaard open, transparant en proactief. Reageer tijdig en compleet op vragen en verzoeken. Laat initiatiefnemers zien wat zich achter de schermen rond hun initiatief afspeelt.
3. **Stimuleer samenspel tussen partijen en ga gezamenlijk om initiatiefnemers heen staan:** de gemeente staat niet alleen, initiatiefnemers evenmin. Stimuleer daarom de samenwerking tussen ambtenaren, initiatiefnemers, contractpartijen (zorg en welzijn), woningcorporaties, ondernemers en fondsen. Behandel elkaar als gelijkwaardige partners. Ontschot waar mogelijk de budgetten voor initiatiefnemers.

Rotterdam is al eerder onderwerp van ons onderzoek naar initiatiefnemers geweest. Ook kent de stad qua initiatiefnemers een andere omvang en dynamiek. Wij doen de gemeente de volgende aanbevelingen:

1. **Stimuleer samenspel tussen partijen, ga gezamenlijk om initiatiefnemers heen staan:** de gemeente staat niet alleen, initiatiefnemers evenmin. Stimuleer de samenwerking tussen ambtenaren, initiatiefnemers, contractpartijen (zorg en welzijn), woningcorporaties, ondernemers en fondsen. Behandel elkaar als gelijkwaardige partners.
2. **Wijs in de stad plekken van waarde aan, ontschot daarvoor de budgetten:** wijs gezamenlijk bestaande initiatieven aan waarvan de waarde onmiskenbaar is. Wijs deze meerjarig een vast budget toe en regel waar nodig een gunstig huurtarief. Ontschot daarvoor de verschillende (lokale) budgetten. Trek hierbij op met woningcorporaties en fondsen.
3. **Gebruik vaste methodes om de waarde van bestaande initiatieven vast te stellen:** voorkom dat waardevolle, bestaande initiatieven telkens opnieuw hun bestaansrecht moeten aantonen. Gebruik daarvoor bewezen methodes, met als doel het verstevigen van de (financiële) basis van initiatieven.
4. **Geef het Initiatievenloket en -team mandaat en budget:** zorg dat meer initiatiefnemers bekend zijn met het Initiatievenloket en het concernbrede initiatieventeam erachter. Geef het loket en team zowel mandaat als budget om met name clusteroverstijgende initiatieven verder te brengen.

BESTUURLIJKE REACTIES

Gemeenten Rotterdam, Albrandswaard, Capelle
aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Voorne
aan Zee.

*U vindt alle bestuurlijke reacties op
ORR.nl of scan de QR-code*

OMARM ME

INHOUDSOPGAVE

2025 RAPPORT JUNI 2025
RAPPORT JUNI 2025

/ INITIATIEFRIJKE
INWONERS

04 /

SAMENVATTING

08 /

AANBEVELINGEN

Regiogemeenten | Rotterdam

09 /

BESTUURLIJKE REACTIES

12 /

1. ONDERZOEKSOPZET

1.1 Aanleiding en context | 1.2 Doel en onderzoeksvragen |
1.3 Aanpak | 1.4 Afbakening en begrippen | 1.5 Onderzoeksteam | 1.6 Onderzoekskaders en beperkingen | 1.7
Leeswijzer

16 /

2. EERDER ONDERZOEK IN ROTTERDAM

2.1 Opvolging aanbevelingen | 2.2 Ruimte voor verbetering

31 /

3. NIEUW ONDERZOEK IN ROTTERDAM

3.1 Bevindingen | 3.2 Conclusies

34 /

4. ONDERZOEK IN ALBRANDSWAARD

4.1 Bevindingen | 4.2 Conclusies

38 /

5. ONDERZOEK IN CAPELLE AAN DEN IJSSEL

5.1 Bevindingen | 5.2 Conclusies

42 /

6. ONDERZOEK IN KRIMPEN AAN DEN IJSSEL

6.1 Bevindingen | 6.2 Conclusies

48 /

7. ONDERZOEK IN VOORNE AAN ZEE

7.1 Bevindingen | 7.2 Conclusies

52 /

BIJLAGEN

Bijlage 1 Lijst van geïnterviewden | Bijlage 2 Startbrief onderzoek op eigen initiatief Gemeente Rotterdam |
Bijlage 3 Startbrief onderzoek op eigen initiatief regiogemeenten

Hoofdstuk 1

Onderzoeksopzet

1.1 Aanleiding en context

Najaar 2020 brachten wij het rapport *Wees Welkom* uit^[1]. Daarin deden wij de Gemeente Rotterdam aanbevelingen hoe zij de rode loper voor initiatiefnemers kon uitrollen. De gemeente omarmde deze, toch bleven wij naderhand signalen ontvangen uit de stad.

Initiatiefnemers bleken zich lang niet altijd welkom te voelen. Terwijl in het huidige tijdsgewricht hun belang alleen maar verder toeneemt. Om de maatschappelijke opgaven het hoofd de bieden, heeft de overheid gewoonweg de hulp van partners nodig. Daarom krijgt ons rapport van vijf jaar geleden een vervolg. En onderzoeken we hoe welkom initiatiefnemers zich voelen, maar ook waar zij tegenaan aanlopen.

Centraal in ons follow-uponderzoek staan de ervaringen van initiatiefnemers die hun maatschappelijke ideeën proberen te realiseren. Voor hulp kloppen zij veelal aan bij de gemeente. Voor advies, raad en huisvesting, maar ook voor geld. Bovendien kunnen zij soms simpelweg niet om de lokale overheid heen. Neem vergunningen. De gemeente heeft aldus een spilfunctie. Dit geeft haar een zekere macht, maar ook een grote verantwoordelijkheid.

Wij willen daarom weten wat er goed en fout gaat in de interactie tussen lokale overheid en initiatiefnemers. En waarom bepaalde obstakels er (nog steeds) zijn.

Het betreft een onderzoek op eigen initiatief (art. 9.26 Awb). Omdat bij ons aangesloten regiogemeenten eveneens tal van initiatiefnemers kennen, is ons onderzoek uitgebreid met Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Voorne aan Zee. We hadden gehoopt al onze gemeenten te kunnen betrekken. Dat is in Nissewaard niet tot stand gekomen. Met de gemeente is bij hoge uitzondering een alternatieve afspraak gemaakt^[2].

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in hoe initiatiefrijke inwoners hun samenwerking met gemeenten ervaren, met speciale aandacht voor de knelpunten en de redenen daarachter. De centrale onderzoeksvraag luidt: Waar lopen bewoners met een initiatief tegenaan in hun contact met de gemeente?

De deelvragen zien onder andere toe op de 'klantreis' die initiatiefnemers binnen de gemeente maken, wat zij zelf aangeven nodig te hebben en waarom zij denken dat bepaalde zaken goed of juist de mist in gaan.

^[1] *Wees Welkom*: <https://orr.nl/rapport-wees-welkom-bejegening-initiatiefrijke-burgers/>

^[2] Nissewaard heeft aangegeven dat zij graag de aanbevelingen uit dit onderzoek naast hun dienstverlening aan initiatiefnemers legt. ORR zal daarom in het college van B&W een toelichting komen geven. De wijze waarop het college hieraan vervolgens vorm en inhoud geeft, wordt gedeeld met de gemeenteraad. Verder zal ORR eigenstandig de raad vragen het ORR-onderzoek te agenderen

1.3 Aanpak

Wij voerden 37 gesprekken: 26 met initiatiefnemers en 11 met ambtenaren. In totaal gaat het om 45 personen in de periode februari 2024 – oktober 2024. De interviews verliepen semigestructureerd. Alle initiatiefnemers kregen grotendeels dezelfde vragen, waarbij ruimte was om van dit script af te wijken en de diepte in te gaan. De bijlage bevat een overzicht van geïnterviewden.

De gesprekken met ambtenaren en bestuurders dienden om beter zicht te krijgen op de gemeentelijke infrastructuur voor initiatiefnemers.

In onze bevindingen ligt het accent op problemen die geïnterviewden het vaakst noemden. Hoewel nadrukkelijk is gevraagd wat goed ging, vertelden initiatiefnemers ons vooral over de hobbels in hun contacten met de gemeente. We zijn ons bewust dat we zo één kant van de medaille extra belichten. Voor bestuurders en ambtenaren die zich vol passie inzetten om ideeën gerealiseerd te krijgen, hebben we als gevolg minder oog gehad.

Verschillende initiatiefnemers spraken de vrees uit dat de kritiek die zij leveren tot spanning leidt in hun (financiële) relatie met de gemeente. Deze gevoelde afhankelijkheid maakt het voeren van een kritisch gesprek lastig. Een tendens die we op meer plekken waarnemen. Om alle initiatiefnemers geborgenheid te bieden en zo vrijuit te laten praten, voeren wij iedereen in dit rapport anoniem op.

1.4 Afbakening en begrippen

Het onderzoek richt zich op initiatiefnemers. Hieronder scharen wij bewoners(collectieven) en sociaal ondernemers met maatschappelijke ideeën voor woonplaats, buurt of straat. Met als doel deze omgeving te verlevendigen en versterken. Deze groep noemen wij ook wel initiatiefrijke inwoners.

Omdat de totale groep initiatiefrijke inwoners zeer omvangrijk en divers is, richten we ons op initiatieven met een zekere mate van complexiteit. Hoewel waardevol voor een gemeenschap, laten we initiatieven als de jaarlijkse burendag en aanleg van geveltuintjes buiten beschouwing. Mede omdat wij hierover geen klachten en signalen ontvangen. In Rotterdam vallen ook de (gekozen) wijkraden buiten de reikwijdte het onderzoek.

Vanuit ons eerdere onderzoek en op basis van wat wij horen van bewoners, weten we dat de kans op strubbelingen toeneemt naarmate een idee omvangrijker en daarmee complexer is. Voor lokale overheden liggen met name daar de uitdagingen.

1.5 Onderzoeksteam

Vanuit ORR is het onderzoek opgezet en uitgevoerd door Maurice Geluk en Donovan Wenting. De communicatie is in handen van Laurence van Ham en Chelsi-Jay Sontohartono.

1.6 Onderzoekskaders en beperkingen

We zijn ons bewust van een zekere vertekening: hoewel gevraagd is naar positieve ervaringen, omvatten de uitkomsten vooral de obstakels en frustraties. Daardoor belichten we vooral de kant van de initiatiefnemer. Daarnaast zijn de resultaten gebaseerd op een kwalitatieve benadering. De bevindingen zijn niet representatief in statistische zin, maar geven wel een rijk en herkenbaar beeld van wat er speelt.

1.7 Leeswijzer

Het rapport vangt in hoofdstuk 2 aan met een terugblik op ons eerdere onderzoek Wees Welkom. We gaan na hoe onze aanbevelingen door Rotterdam zijn opgepakt en het bevat een reflectie. Hoofdstukken 3 tot en met 6 behandelen de bevindingen per gemeente. Elk hoofdstuk eindigt met conclusies.

A photograph of a long, vaulted interior space, likely a tunnel or a large hall. The ceiling and walls are constructed from yellowish-brown bricks, with red bricks used for decorative bands around the arches. The floor is paved with dark, patterned bricks. On either side of a central walkway, there are rows of tall, white, fluted columns supported by stone bases. The perspective leads the eye down the corridor towards a bright opening at the far end, where a person can be seen. The lighting is warm and focused, highlighting the architectural details.

Hoofdstuk 2

Eerder onderzoek in Rotterdam

2.1 Opvolging aanbevelingen

ORR was in 2020 verheugd met de enthousiaste reactie van het Rotterdamse college van B en W op ons rapport Wees Welkom. Ze omarmde alle vijf de aanbevelingen. We spraken daarop de hoop uit dat initiatieven van bewoners en sociaal ondernemers in de jaren die zouden volgen tot volle wasdom konden komen.

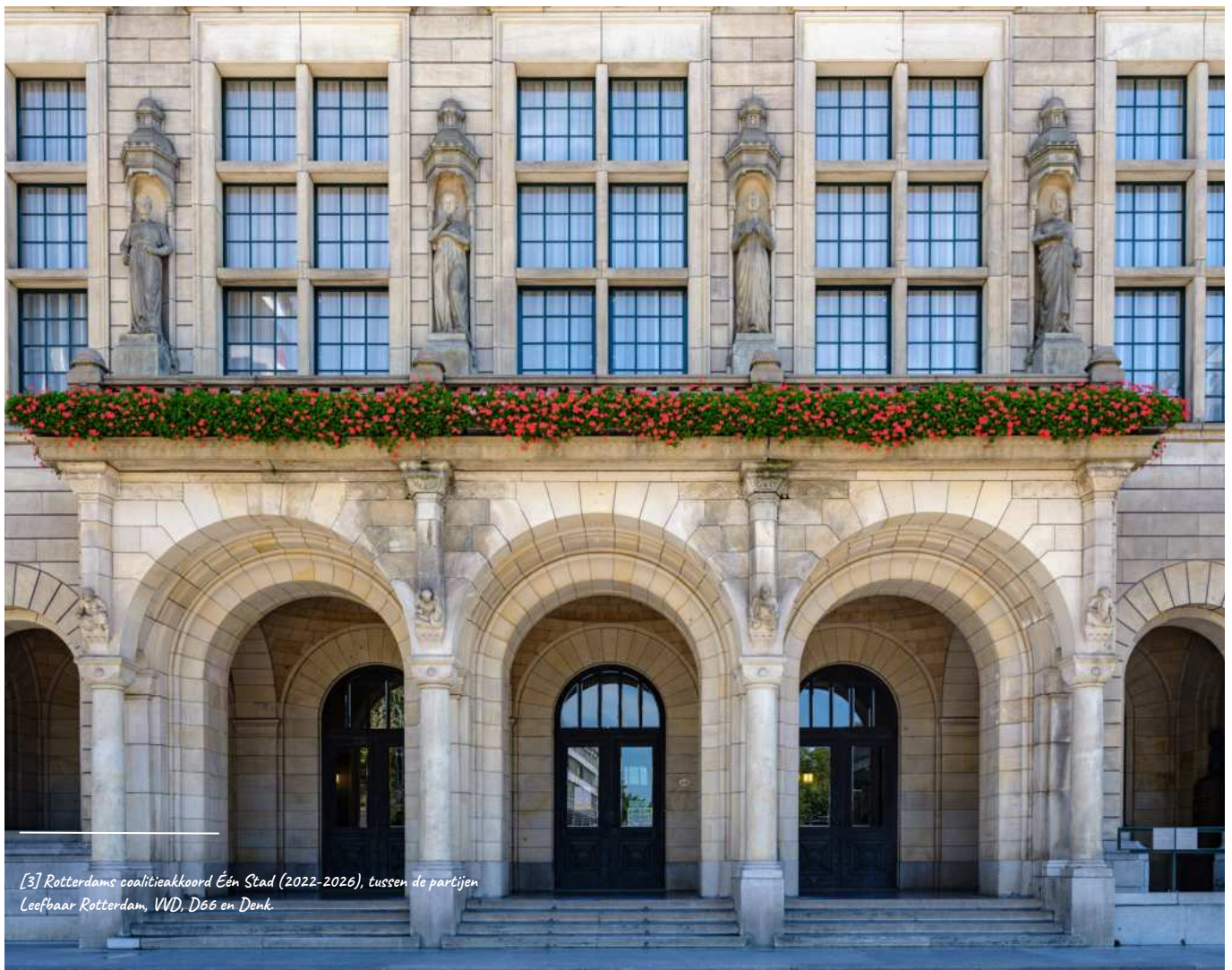
Dat de rode loper uitging en zij mochten rekenen op een betrokken gemeente. Hieronder blikken we terug. Hoe is het gesteld met de opvolging, ruim vijf jaar later? Leidend zijn de ervaringen van veertien Rotterdamse initiatieven binnen ons huidige onderzoek.

2.2 Ruimte voor verbetering

Het college van B en W koestert mooie ambities rond initiatiefnemers. In het huidige coalitieakkoord^[3] staan deze als volgt genoteerd: "We omarmen initiatieven van anderen als deze bijdragen aan een veilige, groene en sociale stad". En: "We blijven werken aan [...] een één-loketgedachte".

Het plan van aanpak Betrokken stad (2023-2026) zet dit kracht bij, mede door aanbevelingen uit Wees Welkom concreet te benoemen. Aan woorden aldus geen gebrek. Duidelijk is dat de ambtelijke organisatie intern vele stappen heeft gezet.

Niettemin blijft er in Rotterdam (671.000 inwoners) ruimte voor verbetering waar het aankomt op tastbare effecten voor initiatiefnemers, leren de gesprekken ons. Op de volgende pagina's volgt een nadere toelichting.

[3] Rotterdams coalitieakkoord Één Stad (2022-2026), tussen de partijen Leefbaar Rotterdam, VVD, D66 en Denk.

Wees Welkom: aanbeveling 1

OPEN VOOR INITIATIEFRIJKE BURGERS ÉÉN LOKET
BURGERINITIATIEVEN ZODAT HET VOOR HEN GEEN
HINDERNISBAAN IS IN CONTACT TE KOMEN MET DE GEMEENTE.
BIJ DIT ENE LOKET VOELEN ZIJ ZICH WELKOM EN KUNNEN ZIJ
WERKELIJK ALLES VRAGEN EN VINDEN OVER
BURGERINITIATIEVEN.

Reactie en toezeggingen college B&W[4]

Aanbevelingen 1-3 neemt het college mee in de ontwikkeling van instrument Right to Cooperate (R2C), onderdeel van uitvoeringsprogramma Betrokken Stad[5]. Via R2C kunnen initiatiefnemers een beroep doen op advies, kennis en begeleiding van de gemeente. De informatie op website www.rotterdam.nl/meedenken-doen is al verbeterd. Ook heeft de gemeente één digitale ingang gecreëerd. Het ééningangsprincipe is volgens het college geen gegeven en vraagt veel inzet, tijd en samenwerking om het goed neer te zetten en door te ontwikkelen.

Zichtbare opvolging

Begin 2024 is het Initiatievenloket geopend voor publiek en er is een zaakvolgsysteem. Het initiatieventeam draaide al langer en bestaat uit ambtenaren afkomstig van verschillende clusters. De gemeente stelt dat zij met dit loket en team een brede en integrale aanpak heeft rond initiatiefnemers.

[4] ORR-rapport Wees Welkom (2020), blz 55-57 en 66-71:

<https://tinyurl.com/37s63eb5>

[5] Uitvoeringsprogramma Betrokken Stad (2019-2022), Gemeente Rotterdam:

<https://tinyurl.com/mwwa2utd>

Reflectie ORR op opvolging aanbeveling 1

De Rotterdamse ambtelijke organisatie is omvangrijk en kent vele ingangen, zowel fysiek als online. Het Initiatievenloket, begin 2024 geopend, vervult hierin een vooralsnog beperkte rol. Van de veertien geïnterviewden kregen drie ermee te maken. Bij één was sprake van een overdracht binnen de gemeente. De twee anderen zagen geen meerwaarde.

Een ruime meerderheid kent het loket dus niet. Een deel van de verklaring is dat met name ervaren initiatiefnemers de weg binnen de gemeente al kennen. Nieuwe, relatief onervaren initiatiefnemers zien wij in de regel uitkomen bij ambtenaren in de wijk. Bij wijkmanagers, wijknetwerkers, maar ook welzijnspartijen. Het Initiatievenloket blijkt op dit moment geen logische entree.

De gemeente ziet het belang van de één-loketgedachte, maar net zo goed dat realisering ervan blijvende aandacht vergt. Uit gesprekken maken wij op dat in contact komen met de gemeente een zoektocht kan zijn. Op de juiste plek terecht-komen of snel bij een vaste contactpersoon is geen gegeven. Het komen tot uitvoering van een idee hangt niet zelden af van een enkele ambtenaar die de potentie inziet. Daaraan kleven voordelen (maatwerk), maar ook nadelen. "De wijkmanager zag onze stichting niet staan. Het leek alsof deze eerst ons nut wilde onderzoeken", zegt een initiatiefnemer op cultureel gebied.

Een rol zag het college weggelegd in de doorontwikkeling van R2C. Hiermee wil zij gecontracteerde zorg- en welzijnspartijen op gelijkwaardige basis laten samenwerken met organisaties in de wijk, sociaal ondernemers en buurtbewoners. Een idee moet dan wel passen binnen de opdracht van deze partijen, die vervolgens een deel omzet afstaan (<10%). Van de geïnterviewden hebben vijf ervaring met R2C. Op papier, zeggen zij, is de methodiek veelbelovend. De praktijk is complex. Zij wijten dit zonder uitzondering aan de contractpartijen. Daar zou de wil ontbreken om samen te werken, vanuit de vrees omzet te verliezen. Een ervaren Delfshavense sociaal ondernemer uit in het verlengde kritiek op de gemeente. Hij is twee jaar bezig met het organiseren van een R2C, zonder zicht op de start ervan: "De gemeente heeft liever dat het niet lukt, want ze is bang voor meerdere aanvragen. Welzijn wil al helemaal dat het niet slaagt, want zij vrezen omzetverlies." Later meer hierover.

Momenteel werkt de gemeente aan een update van de uit 2018 stammende participatieverordening. Medio april ontving de gemeenteraad een eerste conceptversie. Naar verwachting wordt de gewijzigde verordening eind 2025 vastgesteld, met daarin meer aandacht voor participatie, instrument Right to Challenge én maatschappelijke initiatieven.

Wees Welkom: aanbeveling 2

ZORG BIJ CLUSTER OVERSTIJGENDE INITIATIEVEN VOOR EEN 'WARMER' OVERDRACHT VAN HET ENE CLUSTER NAAR HET ANDERE CLUSTER EN ZORG DAARBIJ VOOR AFSTEMMING VAN GELIJKTIJDIGE OF VOLGORDELIJKE INZET.

Reactie en toezeggingen college B&W

Door de brede vertegenwoordiging vanuit de ambtelijke clusters in het initiatieventeam wordt de 'warme overdracht' tussen diezelfde clusters bevorderd. Het college blijft zich inzetten om deze overdracht te verbeteren.

Reflectie ORR op opvolging aanbeveling

ORR heeft uit gesprekken onvoldoende zicht op hoe clusters onderling complexe initiatieven warm overdragen. Initiatiefnemers merken het in de regel vooral wanneer dit níet goed gaat. Wel signaleren wij dat een centrale overlegtafel, zoals het initiatieventeam, een belangrijke rol kan spelen in het onderbrengen bij een verantwoordelijk cluster en aanwijzen van een contactpersoon. Aanvullend merken we op dat het Initiatievenloket zelf geen mandaat heeft. Het beschikt over budget noch capaciteit om initiatieven verder te helpen. Is een initiatief eenmaal aan deze tafel 'verdeeld', dan vindt er vanuit het loket geen verdere opvolging plaats.

Zichtbare opvolging

Deze aanbeveling is benoemd in nota Betrokken stad (2023-2026) [6]. Met dit plan zet het college onder meer in op de éénloketgedachte. Voor ingediende initiatieven zegt de gemeente te kijken of zij passen binnen een bestaande regeling, CityLab of dat er maatwerk nodig is. In dit laatste geval wordt er warm overgedragen aan het Initiatievenloket, aldus de gemeente.

[6] Plan van aanpak Betrokken stad (2023-2026), Gemeente Rotterdam:
<https://tinyurl.com/46vepkaw>

Wees Welkom: aanbeveling 3

WIJS VOOR MEER COMPLEXE INITIATIEVEN ÉÉN AANSPREEKPUNT VOOR BURGERINITIATIEVEN (ACCOUNTMANAGER) AAN, WAARBIJ CONTINUÏTEIT VAN DEZE FUNCTIE GEWAARBORGD IS.

Reactie en toezeggingen college B&W

Achter het Initiatievenloket staat een concernbreed initiatieventeam klaar om ideeën te bespreken, waarbij elke initiatiefnemer een contactpersoon krijgt. Collegedoeel is burgers begeleiden, waarbij de uitkomst verschillend kan zijn. Het loket wil niet alle instrumenten vervangen, maar aan de voorkant duidelijk zijn over mogelijkheden. Plus initiatiefnemers laten aansluiten bij het juiste instrument/mogelijkheid binnen gemeente of daarbuiten.

Zichtbare opvolging

Ruimtelijke initiatieven (bouwen en wonen) die via het Initiatievenloket worden ingediend, krijgen een vaste begeleider. Zo ook bij gemeentelijke instrumenten zoals Right 2 Challenge en CityLab.

Reflectie ORR op opvolging aanbeveling

Vrijwel alle initiatiefnemers binnen ons onderzoek hebben behoefte aan een contactpersoon. Voor advies en hulp, om duidelijkheid te krijgen over proces of voortgang in subsidieaanvraag. Daar is lang niet altijd sprake van, ook niet bij complexe initiatieven. Uit gesprekken met initiatiefnemers maken wij op dat de gemeente hiermee worstelt. "Niemand was eigenaar", zeggen twee initiatiefnemers die met veel moeite een wijkonderneming in Delfshaven realiseerden. Dit gemis aan ambtelijk eigenaarschap proeven wij bij meer initiatiefnemers. Het maakt dat zij in voorkomende gevallen blijven zoeken, net zolang totdat zij ergens gehoor maar ook houvast vinden. Deze vasthoudendheid legt (soms hoge) druk op ambtenaren, die daarmee niet altijd even handig omspringen. Dit kan de aanzet geven tot het stokken van de communicatie tussenbeide. Dit zien wij als een belangrijke oorzaak van onvrede bij initiatiefnemers over de gemeentelijke omgang met hen.

Wees Welkom: aanbeveling 4

NEEM BIJ DE UITVOERING VAN HET INITIATIEF DE REGIE VAN DE BURGER NIET OVER, MAAR LAAT DE REGIE BIJ DE INITIATIEFRIJKE BURGER.

Reactie en toezeggingen college B&W

De rol van de gemeente is maatwerk per initiatief. Initiatieven die de hulp van de gemeente niet nodig hebben, voeren zelf de regie. Bij grote en cluster overstijgende initiatieven kan het noodzakelijk zijn dat er een coproductie ontstaat tussen gemeente en initiatiefnemers. Hierbij dienen volgens het college duidelijke afspraken te worden gemaakt wie de regie voert.

Zichtbare opvolging

Maatwerk wordt benoemd in Betrokken stad. De gemeente zegt te investeren in het vakmanschap van ambtenaren. Zij krijgen training, coaching en participatie wordt gestimuleerd. Er is een opleidingsprogramma voor wijkraadsleden zodat zij hun werk goed kunnen uitvoeren.

[?] In Zevenkamp beslist de wijkmanager over aanvragen tot 2.500 euro, de wijkraad tot een bedrag van 10.000 euro. Dit volgt uit de Subsidieregeling bewonersinitiatieven Rotterdam.

Reflectie ORR op opvolging aanbeveling

De regie hebben en houden over het eigen idee is voor initiatiefnemers een groot goed. Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat de gemeente zich zeer geregeld bemoeit met de inhoud. Dit gebeurt in meer en mindere mate. Van constructief meedenken tot het stellig eisen van concrete aanpassingen, wat tot grote ontevredenheid bij initiatiefnemers kan leiden. Een bewoner uit Zevenkamp die kleinschalige evenementen in deze wijk organiseert: "Wijkraadsleden gingen me beoordelen op het aantal bezoekers dat ik verwachtte. Dat aantal wilden ze naar beneden, want dan zou het minder kosten. Maar is het mijn activiteit. Ik bepaal wat ik neerzet." [7] Een andere initiatiefnemer stelde vooraf als voorwaarde zo min mogelijk gemeentelijke bemoeienis. Gaandeweg pakte dit anders uit. "Omdat wij met Right to Cooperate de gemeente uitdagen, wordt het spannend. Ze willen beheersen, voorzieningen inbouwen, de controle houden. Je moet als initiatiefnemer hun route gaan lopen."

Wees Welkom: aanbeveling 5

COMMUNICEER VAKER OVER DE SUCCESSEN VAN
INITIATIEFRIJKE ROTTERDAMMERS ZODAT MEER BURGERS
GESTIMULEERD WORDEN OOK INITIATIEFRIJK TE ZIJN.

Reactie en toezeggingen college B&W

Het college erkent het belang van communiceren van initiatieven en verhalen van initiatiefrijke burgers ter inspiratie van anderen. Regelmatig worden succesvolle voorbeelden gecommuniceerd. Het college ziet dat hier winst te behalen is. In het programma Betrokken stad (2019-2022) is afgesproken om de "mogelijkheden herkenbaar onder de aandacht te brengen".

Zichtbare opvolging

Ook deze aanbeveling komt terug in de vigerende nota Betrokken stad. Concreet zien we initiatieven regelmatig terug op gemeentelijke websites en sociale media, in wijkkrantjes, nieuwsbrieven, op abri's. CityLab organiseert jaarlijks een publiek toegankelijke uitslagenavond.

Reflectie ORR op opvolging aanbeveling

Binnen de gemeente zijn de ambtelijke clusters zelf verantwoordelijk voor de communicatie over succesvolle initiatieven. Geen sprake is van centrale regie. Van ambtenaren vernemen wij dat er meer aandacht voor is op allerlei manieren en plekken in de stad. In onze gesprekken blijkt gemeentelijke communicatie geen onderwerp te zijn dat leeft bij initiatiefnemers. Waarde dichten zij vooral toe aan het krijgen van erkenning, in welke vorm dan ook. Dit kan zijn hun verhaal uitlichten op een gemeentelijke website, maar liever een bezoek van wethouder of burgemeester. Verder zien we dat enkele initiatiefnemers hun weg naar de media goed weten te vinden. Bijvoorbeeld wanneer zij een nieuw idee met nieuwswaarde lanceren. Deze kleine groep regelt haar eigen PR. Verder lichten welzijnsorganisaties regelmatig initiatieven uit die zij ondersteunen[8]. In hoeverre gemeentelijke communicatie bijdraagt aan nieuwe aanwas van initiatiefnemers, is onduidelijk. De gemeente heeft geen zicht op aard en aantallen initiatiefnemers in de stad. Wel houdt zij het aantal subsidieaanvragen bij[9].

[8] Via de regeling Lokaal Budget kunnen wijkbewoners en -organisaties (eenmalig) maximaal 5.000 euro aanvragen bij een gecontracteerde welzijnsorganisatie voor een welzijnsproject.

[9] Collegereactie d.d. 19 december 2023 op de startbrief van het ORR-
vervolgonderzoek.

Hoofdstuk 3

Nieuw onderzoek in Rotterdam

3.1 Bevindingen

Uit gesprekken met initiatiefnemers blijkt dat zij handelen vanuit sterke betrokkenheid met stad, buurt, een bepaalde groep mensen. Wat opvalt, is de veelkleurigheid van hun ideeën. Van herinrichting skatepark, hyperlokaal zorg verlenen, het willen realiseren van jongerenpodium tot een serie activiteiten op een buurtplein. Wij proeven dat er in de stad een positieve energie rond initiatiefnemers hangt. Wij zien echter dat zij op de weg van idee naar uitvoering tegen de nodige obstakels blijven oplopen.

Sprokkelbudgetten

Vrijwel alle initiatiefnemers vertellen ORR dat aanspraak maken op gemeentelijk geld in toenemende mate een probleem is. Drie punten resoneren. Allereerst slinken de budgetten. Verder is subsidie zelden tot nooit meer structureel/meerjarig van aard. Als laatste vertellen initiatiefnemers dat zij vaker noodgedwongen hun toevlucht zoeken buiten de gemeente, veelal bij fondsen. Bewoners en sociaal ondernemers kampen als gevolg met een toenemende onzekerheid, geven zij aan. Dit geldt voor zowel kleine als grote initiatieven. Voor zowel bestaande als nieuwe.

Dit alles tegen de achtergrond van verdere bezuinigingen in het kader van 'ravijnjaar' 2026 bovenop eerdere kortingen, zoals in 2023 op de Couleur Locale-regeling. Een sociaal ondernemer annex directeur van diverse maatschappelijke stichtingen is bezorgd:

Er valt veel financiering weg op dit moment. Het is niet de beste tijd.

Uit de interviews maken we op dat initiatiefnemers eigenlijk niet zonder externe financiering kunnen. In veel gevallen kloppen zij daarvoor als eerste aan bij de gemeente. Dat kan langs allerlei wegen^[10]. We zien wijkambtenaren die bewoners en sociaal ondernemers intensief ondersteunen. Dit wordt als positief ervaren. "Samen met de wijkmanager was ik voortdurend op zoek naar potjes", zegt een bewoner die op Zuid het initiatief nam tot vernieuwing van een skatepark. Hulp kan zich ook uiten in een eenmalige doorverwijzing, zoals richting CityLab. Toch zoeken initiatiefnemers doorgaans zelfstandig.

Voor met name kleine initiatieven en relatief onervaren initiatiefnemers zijn de wijk en welzijnsorganisaties belangrijke ingangen. Hoewel laagdrempelig geeft dit geen garantie tot succes. In gesprek benoemen initiatiefnemers in meerderheid dat zij continu geld

^[10] De Gemeente Rotterdam kent bijna 70 subsidieregelingen en allerlei instrumenten, zoals Couleur Locale, Right2Challenge, Right2Cooperate, CityLab010, groenmakelaars, Buurt Bestuurt, het Initiatievenloket en -team, potjes bij gecontracteerde welzijnsclub en woningcorporaties, Voor Goed Agency, zelfbeheer, de Wijkplanner, het burgerinitiatief (via de gemeenteraad).

moeten sprokkelen. Dat proberen zij zowel binnen de gemeente als daarbuiten. In de hoop dat het bij elkaar voldoende is om de eigen broek op te houden. Een sociaal ondernemer in zorg en welzijn uit Delfshaven:

“

Rotterdam is goed in het uitdelen van kruimels. Een paar honderd, paar duizend euro[11]. Maar wat ze niet kan, is het opkweken van sociale initiatieven. Het zien van potentie en dat laten groeien.

Het gemeentebestuur werkt volgens hem remmend.

Een actieve bewoner uit Zevenkamp die buurtactiviteiten organiseert: "Tijdens corona organiseerden we onze eerste twee activiteiten. Er werd toen zonder veel problemen voor elk 2.500 euro uit het wijkbudget gehaald door de wijkmanager. Daarna is er voortdurend gedoe geweest over geld."

In aanvulling hekelen vier gepokt en gemazelde sociaal ondernemers afzonderlijk het gebrek aan structurele financiering. Als gevolg lopen hun initiatieven gevaar, geven zij aan. Een van hen: Is dit een bedrijfsmatig probleem? Of zouden de gemeente en welzijnspartijen ons juist moeten helpen. Ze maken immers gebruik van onze diensten zonder ervoor te betalen[12].

Deze geldkrapte is breed voelbaar. Twee initiatiefnemers werden afzonderlijk door de gemeente benaderd om activiteiten te organiseren, zonder dat daar direct een vergoeding tegenover stond. "De wijknetwerker vroeg of ik op vrijwillige basis met jongeren aan de slag wilde. Ik kreeg een vrijbrief, maar geen geld." Na een jaar lukte het om subsidie via Couleur Locale te krijgen.

Later verstrekken drie ambtelijke diensten gezamenlijk een jaaropdracht. Daar komt uiteindelijk een tweede, tijdelijke bij. Maar de basis van zijn intussen opgerichte stichting blijft wankel. "Ik betaal mezelf geen loon uit. Alles moet ten goede komen aan de jongeren." Om in zijn levensonderhoud te voorzien werkt hij elders parttime.

Een afgewezen (subsidie)aanvraag of aanhoudende onduidelijkheid over een financiële bijdrage door de gemeente kan grote gevolgen hebben. Zo zegt een initiatiefnemer die met criminaliteitspreventie aan de slag wil en daarover al lange tijd in gesprek is: "Zonder financiële hulp van de gemeente komt mijn initiatief in gevaar." Sinds een ruim jaar voert de initiatiefnemer gesprekken met de gemeente over de opzet en uitvoering. Hoewel haar initiatief in woord wordt gesteund, is er geen zicht op het loskomen van financiering[13].

Bij een klein aantal initiatiefnemers heeft het idee postgevat dat ze beter af zijn zonder de gemeente. Daar geld aanvragen is te veel rompslomp, het levert te weinig op. Fondsen zijn in hun ogen welwillender en schakelen sneller, al is daarbij veelal wel sprake van cofinanciering als voorwaarde. We zien dat initiatiefnemers gaan shoppen om de eindjes aan elkaar te knopen. Ook signaleren we dat al deze geldschietters grotendeels solo en versnipperd opereren.

Een culturele initiatiefnemer uit Prins-Alexander, nadat het spoor binnen de gemeente doodloopt, weet bij een landelijk cultuurfonds een ruime ton te krijgen voor zijn project. Met meer geld in het verschiet. Hij hekelt de barrières die de gemeente kan opwerpen. 'Mijn aanvraag bij Cultuur Concreet werd afgewezen, want je mag potjes van verschillende wijken niet combineren om dan in één wijk iets te organiseren[14]. "Dat is echt dommigheid, want de grens tussen wijken is zo dun als een vloeitje."

Maatschappelijke waarde

Wat uit meerdere gesprekken blijkt, is dat bestaande initiatiefnemers het gevoel hebben telkens opnieuw hun waarde te moeten bewijzen. Elk jaar, bij elke (subsidie)aanvraag opnieuw. Dat zij moeite hebben met het aantonen van deze waarde, ondanks dat zij wél als waardevol worden gezien. Bijvoorbeeld door de buurt, door vrijwilligers, maar ook door (wijk)ambtenaren en politici. Het maakt dat deze initiatiefnemers langs vele loketten moeten in een poging hun voortbestaan te garanderen.

[11] Zoals via Opzoemer Mee en de wijkmanagers- en raden (Wijk aan Zet).

[12] De Gemeente Rotterdam laat bijstandsgerechtigden re-integreren bij sociale initiatieven. Cliënten van zorg- en welzijnspartijen komen er voor dagbesteding. Hier krijgen sociaal ondernemers gering of zelfs niets voor betaald.

[13] Op 30 mei 2024 nam de gemeenteraad met algemene stemmen de motie 'Naar één subsidie voor de sociale basis' aan. Het college onderzoekt sindsdien de mogelijkheden om de verschillende subsidieregelingen op het gebied van zorg samen te bundelen.

[14] Cultuur Concreet voert in opdracht van Gemeente Rotterdam de Lokale culturele programmering (LCP) uit. Hun cultuurregisseurs beheren per wijk een budget. Bewoners kunnen aanvragen indienen voor culturele activiteiten.

"Kan de gemeente op basis van mijn gezicht bepalen of ik waarde creëer?", vraagt de mede-initiator van een wijkonderneming in Delfshaven zich enigszins smalend af. Zij en haar mede-initiators voelden zich lange tijd door de gemeentelijke vastgoedafdeling totaal niet serieus genomen. Hun gedroomde aankoop van een voormalige school in gemeentebestuur dreigde als gevolg te mislukken. Een directe bedreiging voor hun voortbestaan. Terwijl de wijkonderneming door andere onderdelen van de gemeente juist werd gezien én gepromoot als het paradijsje onder de maatschappelijke initiatieven.

Hoewel de koop na veel pijn en moeite alsnog doorging, ontwikkelden de initiatiefnemers zelf een methode voor het berekenen van maatschappelijke waarde. Deze hebben zij aan de gemeente aangeboden. "Het gaat wat ons betreft altijd over de dingen samendoen."

Omdat de discussie over waarde stadsbreed al langer speelt, heeft ORR de gemeente, woningcorporaties en fondsen eind juli 2024 opdracht gegeven om gezamenlijk plekken van waarde aan te wijzen. Het betreft bestaande initiatieven waarvan het nut op geen enkele manier ter discussie staat. Deze initiatieven krijgen wat ORR betreft een vast, meerjarig budget en een gunstig huurtarief.

Partijen zijn aangespoord een pilot te starten en een vaste werkwijze te ontwikkelen. Daarbij gaat het ook om het kiezen van een methode om de waarde van initiatieven te bepalen en het ontschotten van budgetten op jaarbasis.

Aan- of inbesteden

Verschillende sociaal ondernemers vertellen ORR dat ze er bij de gemeente niet tussenkomen. Als voornaamste probleem zien zij dat nagenoeg alle zorg en welzijn via aanbestedingen wordt ingekocht. "Dit heeft ons in de positie van onderaannemer gedwongen", zegt een van hen. "Lang ging dit goed, tot twee, drie jaar geleden. Toen kwam de aankondiging dat de gemeente de zorg niet meer kan betalen. Opereren als onderaannemer is niet langer handig."

Wat meespeelt, is de informatiepositie van deze categorie initiatiefnemers. Die is beperkt tot ronduit slecht, horen wij. De initiatiefnemer wijt het eraan dat de gemeente alleen met hoofdaannemers praat. Een vergelijkbaar geluid klinkt bij een andere sociaal ondernemer. Hij daagt een bekende welzijnsparitij uit via instrument Right 2 Cooperate.

Kink in de kabel is dat zowel gemeente als welzijn volgens hem weigert informatie te verstrekken waaruit blijkt hoe de laatste partij haar werk uitvoert. "Ik weet zeker dat wij voor hetzelfde geld twee keer zoveel kunnen doen. Maar nu lukt het ons niet dit te onderbouwen." Een derde sociaal ondernemer, actief in Crooswijk, geeft aan niet te begrijpen waarom de gemeente in zee blijft gaan met grote welzijnsparitijen. "Ik denk vanuit de hang naar degelijkheid, vanuit de wens om zaken te doen met een partij met een sterke bedrijfsvoering. De vraag is of dit écht beter is voor de stad."

De initiatiefnemers die ORR spreekt, denken het zonder uitzondering beter te kunnen dan gecontracteerde partijen en soms de gemeente zelf. Veelal door meer te leveren voor op z'n minst hetzelfde geld. Maar ook door mensen uit de buurt (als vrijwilligers) in te zetten in plaats van (duur)betalde krachten van buiten de stad. Daarbij lopen ze aan tegen een probleem dat meermaals ter tafel komt. Een initiatiefnemer met jarenlange ervaring hekelt dat "maatschappelijke initiatieven worden gemeten langs dezelfde maatstaf als commerciële partijen"

De voorwaarden bij aanbestedingen zijn onmogelijk, tenzij je een groot commercieel bedrijf bent. Welk buurtcollectief kan bijvoorbeeld een referentieproject van een paar miljoen omzet aandragen?

Een sociaal ondernemer in zorg en welzijn uit Delfshaven vult aan: "Hiermee slaat de gemeente de bodem onder sociale initiatieven vandaan." In het verlengde geeft een ander aan niet te snappen dat gecontracteerde partijen nog altijd niet willen samenwerken met wijkinitiatieven of daartoe door de gemeente gedwongen worden[15].

Verder zien wij geregeld dat de logge systeemwereld van de overheid botst op de werkelijkheid van bewoners en sociaal ondernemers. Initiatiefnemers lopen binnen de gemeente tegen voor hen soms onbegrijpelijke zaken aan. Een initiatiefnemer op Zuid wist er weliswaar een stokje voor te steken, toch scheelde het weinig of de hoofdaannemer van de opdracht om een nieuw skatepark te bouwen had zomaar 30 procent van het budget afgeroomd van diens onderaannemer, verantwoordelijk voor de daadwerkelijke aanleg.

Dit maakte de initiatiefnemer achter het skatepark boos. "De hoofdaannemer had helemaal niks met deze aanleg te maken. Toch stond dit percentage in het contract. Ik snap er niks van dat de gemeente met zoiets akkoord gaat." Door in verzet te komen, wist de initiatiefnemer in overleg met de gemeente de marge te verlagen. Zo bleef er meer budget over voor aanleg van het skatepark.

Contactpersoon

Voor initiatiefnemers blijkt in contact komen met de gemeente, liefst een vast contactpersoon, een primaire behoefte. Vrijwel alle Rotterdamse geïnterviewden beschouwen dit als een zoektocht. Degenen met de minste ervaring leveren daarbij doorgaans de meeste inspanning.

In de breedte zien we contact geregeld zeer stroef en soms zelfs geheel niet tot stand komen. Dit heeft volgens initiatiefnemers meerdere oorzaken. Wat beklijft uit hun verhalen, is de gelaagdheid oftewel de vele schakels binnen de gemeente. Over het algemeen duurt het wel eventjes voordat zij bij de juiste persoon aanbellen. Het aantal ingangen en dus verschillen in benadering is en blijft aanzienlijk.

"Ons contact nam ons niet serieus en hield alles af", zegt een initiatiefnemer uit Hoogvliet. "Na een interventie door de wethouder kon het ineens wel." Een welwillende wijkmanager nam het stokje daarna over. Vervolgens kan

het hard gaan.

De wijkmanager verdient een standbeeld. Hij heeft onwijs hard voor ons gerend, bleef transparant, maar was ook realistisch ten aanzien van onze verwachtingen

Uit gesprekken maken wij op dat initiatiefnemers die starten bij wijkambtenaren grote kans hebben op snel persoonlijk contact. Soms neemt de gemeente zelf het initiatief, zoals wijkmanagers en -netwerkers die proactief bewoners en sociaal ondernemers benaderen. Een stadsbreed actieve sociaal ondernemer benadrukt het belang van de wijkentree, maar geeft tegelijk een waarschuwing af: 'Een wijk is te veelkleurig om met één instrument vorm te geven.'

Wanneer bewoners en sociaal ondernemers op de (digitale) deurmat staan, hebben zij verwachtingen. Hetzelfde geldt voor de gemeente. Wij signaleren dat deze verwachtingen over en weer lang niet altijd kenbaar worden gemaakt, laat staan tijdig. Dit vergroot de kans dat er op enig moment ruis ontstaat, maar ook dat er communicatiestiltes vallen aan met name gemeentezijde.

Dit laatste komt geregeld voor, blijkt uit gesprekken. Enerzijds laat dit zich verklaren doordat bewoners erg veel vragen op de gemeente kunnen afvuren. Anderzijds is de wereld van de gemiddelde initiatiefnemer een andere dan die van de ambtenaar. Bij de laatste draaien de raderen een stuk langzamer, wat tot groot onbegrip kan leiden bij bewoners en sociaal ondernemers.

Dat een eerste contact leidt tot duurzame interactie is geen zekerheid. We zien dat het achter de voordeur uitrollen van de rode loper voor initiatiefnemers vooralsnog geen automatisme is. Een initiatiefnemer uit Prins-Alexander vat dit als volgt samen:

"Je moet geluk hebben dat je mensen treft die hart hebben voor de zaak. Dat mensen niet ineens weggaan. En dat als ze weggaan, ze hun werk goed overdragen." Een Hoogvlietse initiatiefnemer: "De mate waarin je medewerking krijgt vanuit de gemeente hangt nauw samen met de individuele ambtenaar. Het is maar net wie je treft." Deze twee initiatiefnemers wijzen op het (soms) beperkte mandaat dat ambtenaren hebben.

[15] Op 13 oktober 2016 nam de gemeenteraad unaniem de motie 'Bewoners voorop' aan. Alle partijen riepen het college van B & W op wijkinitiatieven te incorporeren bij de dan komende zorg- en welzijnsaanbestedingen.

Regie

Een aantal geïnterviewden vertelt dat de gemeente, nadat zij daar aanklopten, invloed wilde uitoefenen op hun idee. De mate waarin verschilt. Soms voelt dit voor hen als overname van de regie. Hoe meer gemeentelijke bemoeienis, des te groter de frustratie bij initiatiefnemers kan zijn. Zij vinden overwegend dat de gemeente zich niet met de inhoud moet bemoeien.

Een initiatiefnemer vertelt: "Mijn plan moest eerst uitgebreider, toen weer minder uitgebreid. Vervolgens vond de gemeente dat mijn idee te veel scholen bedient, dat moest minder. Daarna vroeg ze of ik er extra activiteit bij kon doen." Het leidt tot spanningen met de ambtenaar. De initiatiefnemer gaat aan zichzelf twijfelen.

De initiatiefnemer uit Zevenkamp benoemt dat hij een plan voor zijn gevoel meermaals moet verantwoorden. Bij verschillende personen, met name op financieel vlak. Hij vindt dit verlamdend werken. "Ik kan niet hebben dat de wijkraad mijn begroting nogmaals tot achter de komma komt bediscussieren, nadat de wijkmanager en wijknetwerker er ook al in detail naar hebben gekeken. Op een gegeven moment moet ik verder." Hij vindt dat hem inhoudelijk te veel wordt afgedwongen.

Met ambtelijke bemoeienis gaat een zekere spanning gepaard, geven initiatiefnemers ons aan. Bemoeit de gemeente zich sterk met een idee, dan ervaren zij dit als aantasting. Iets wat zij lang niet altijd durven te benoemen. Mede omdat initiatiefnemers bang zijn gemeentelijke steun te verliezen, om naast subsidie te grijpen. Reden ook dat zij in meerderheid niet-herleidbaar in dit rapport geciteerd willen worden.

De initiatiefnemer achter het skatepark wist gemeentelijke pogingen om de inhoud te bepalen, te beperken. "De gemeente wilde een skatepark waar alles en iedereen terecht kan", zegt hij. "Maar dat kon niet binnen het beschikbare budget en aantal vierkante meters." De initiatiefnemer weet erdoor te krijgen dat het een plek wordt voor met name skateboarders, naar zijn oorspronkelijke idee. "Met minimalistische in plaats van hoge obstakels." De initiatiefnemer is overtuigd dat er zo daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt.

"Luister naar de wensen van gebruikers", zegt hij, "Dan kun je het ontwerp wellicht zelfs downsizen." De besparing maakt bovendien dat het plan onder de aanbestedingsgrens bleef en de eerste schep sneller de grond in kon.

Ondersteuning

Initiatiefnemers mogen verwachten dat de gemeente een gelijkwaardige partner is. Dat zij openstaat voor overleg en advies. Dat zij haar netwerk ter beschikking stelt en waar nodig nuttige verbindingen legt.

Uit gesprekken blijkt dat initiatiefnemers zeer wisselende ervaringen hebben. Om te beginnen, zij kijken anders aan tegen 'het systeem' dan tegen inspanningen geleverd door individuele ambtenaren. Waar de gemeente als log wordt omschreven, kunnen initiatiefnemers juist lovend zijn over die ene ambtenaar die hen bij de hand neemt. Uit gesprekken komt verder naar voren dat initiatiefnemers ondersteuning verlangen, maar ambtenaren dit als spannend kunnen ervaren. Soms wordt dit zelfs uit de weg gegaan. Op wat initiatiefnemers verlangen en ambtenaren bieden, zit spanning, zien wij. Ambtenaren zijn immers vaak ook degenen die ideeën op levensvatbaarheid moeten beoordelen.

Overwegend wordt de overheid door geïnterviewden ervaren als kaderstellend en reactief. Een initiatiefnemer zegt: "De gemeente geeft aan wat wel en niet kan, maar alleen nadat je er iets in hebt gestopt." Dit horen we van meerdere initiatiefnemers. Een stadsbreed actieve sociaal ondernemer spreekt van risicomijdend gedrag bij ambtenaren. 'Ze spelen liever op safe door vooral in zee te gaan met de grote jongens, dus via aanbestedingen.' Het gevolg is dat initiatiefnemers niet zelden rondlopen met het idee dat zij aan het lijntje worden gehouden. Zij wachten soms lang op antwoorden, op een definitieve ja of nee. Dit leidt tot frustratie, net zo goed als tot vertraging.

Een derde initiatiefnemer, actief in criminaliteitspreventie:

“

Het liefst had ik vanaf het begin duidelijkheid over wat voor plan de gemeente verwacht en wat de mogelijkheden zijn als het gaat om subsidie en bedragen.

Soms is er ruimte voor zelfkritiek. De initiatiefnemer van het skatepark over diens eigen handelen: "In het begin vuurde ik een schot hagel op de gemeente af." Dat bespeuren wij bij meer initiatiefnemers. Ondersteuning

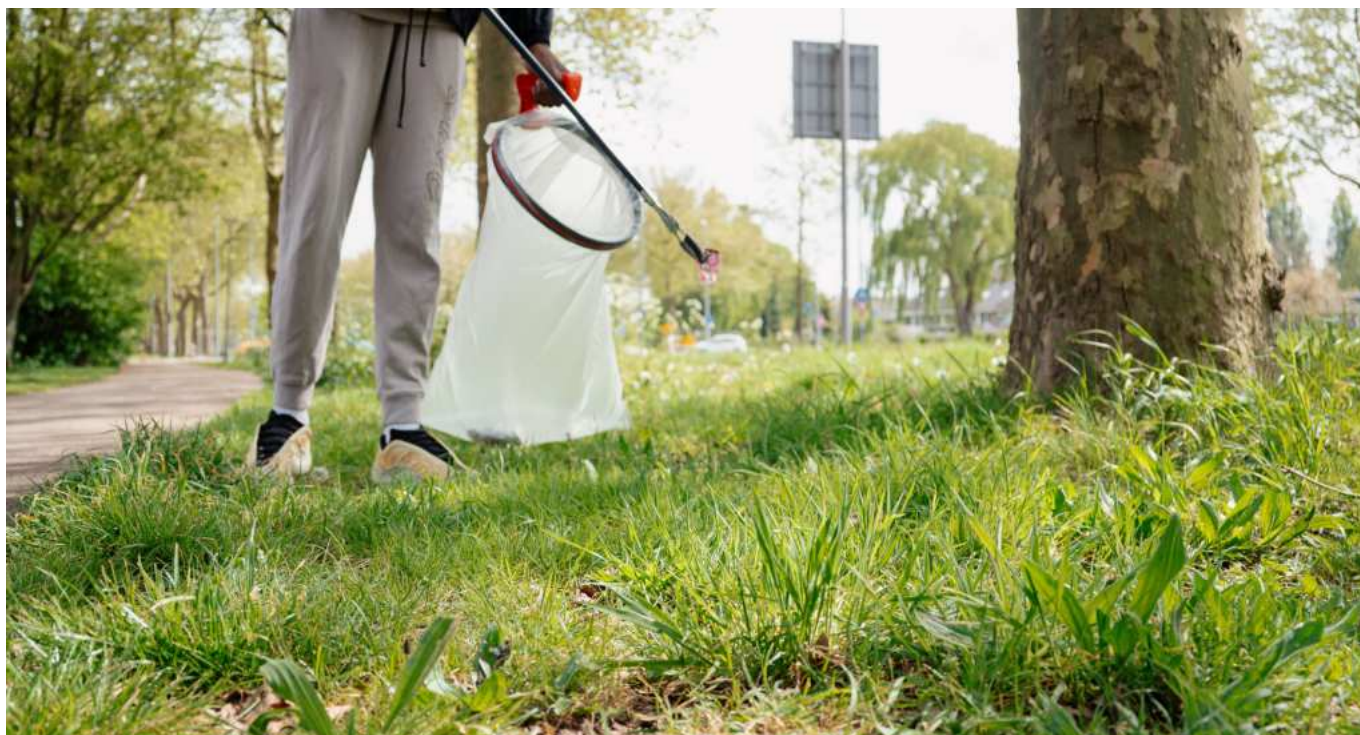
vond hij deels bij artificiële intelligentie. "ChatGPT heeft mij erg geholpen bij het schrijven van mijn plannen. Dat heeft me veel tijd bespaard."

Vastgoed

Van de veertien Rotterdamse initiatieven deed een meerderheid op enig moment een beroep op de gemeente voor een eigen locatie. Voornamelijk om te huren, een enkele keer betrof dit de wens tot koop. Deze pogingen hebben een geringe kans van slagen, horen we. Dat de gemeente over steeds minder eigen vastgoed beschikt, vormt een belangrijke verklaring. Niettemin leeft bij initiatiefnemers het idee dat de gemeente grossiert in maatschappelijk vastgoed. Naast een mismatch in vraag en aanbod, signaleren we evengoed een mis-match in verwachtingen vanuit met name de vragende kant.

Soms proberen initiatiefnemers een gemeentelijk pand te kopen. We kwamen dit binnen ons onderzoek eenmaal tegen. Een voor Rotterdam welbekende en breed in zowel politiek als media uitgemeten casus is het Wijkpaleis, zoals aangehaald in het voorwoord van dit rapport. De twee initiators achter het initiatief spreken van een uiterst complex en moeizaam verlopen proces, dat weliswaar slaagde, maar zeker geen schoonheidsprijs verdient.

Cruciaal zijn de verschillende manier waarop gemeente en initiatiefnemers het betreffende schoolgebouw lieten taxeren. Met een aanvankelijk onoverbrugbaar likkend gat van vijf ton als uitkomst. De initiatiefnemers hebben gevoelsmatig hemel en aarde moeten bewegen. Ze vertellen: "Een groot probleem voor ons was dat we met de gemeente niet in openheid konden praten over het vaststellen van de waarde." Een probleem, omdat: "De prijsbepaling voor commercieel vastgoed niks te maken heeft met maatschappelijk vastgoed."

Tijdens het proces ervoeren de initiatiefnemers grote steun van enkele gebiedsambtenaren. Dit misten zij naar eigen zeggen volledig bij de betrokken vastgoedafdeling, waarmee de koop gesloten moest worden. 'Er zit altijd een vorm van willen achter. De wil om het samen te willen doen. Want als de gemeente iets écht wil, dan is juridisch alles mogelijk.' In dit geval kwam de wil uit een ander ambtelijk cluster dat middels het verstrekken van een exploitatiesubsidie de koop mogelijk maakte.

We zien in deze casus dat de gemeente van initiatiefnemers zeer specialistische juridische en technische kennis en kunde vroeg, vergelijkbaar met eisen die zij oplegt aan professionele vastgoedpartijen die bijvoorbeeld intekenen op tenders. Kennis die wat ORR betreft eigenlijk niet mag worden verlangd van dergelijke initiatieven, tenzij sprake is van adequate ondersteuning. Sinds het najaar van 2024 voeren de initiatiefnemers van het Wijkpaleis en gemeente herstelgesprekken en willen zij van het verkoopproces leren.

Buitenspel

Drie geïnterviewden zeggen bewust om de gemeente heen te werken. Twee anderen hebben bij de start aangegeven zo min mogelijk gemeentelijke bemoeienis te willen. Gemene deler uit hun verhalen is dat zij vooral tegen- in plaats van medewerking ervaren hebben. Een culturele initiatiefnemer uit Prins-Alexander die geen voet tussen de deur kreeg:

Nu ik bekender ben, komen ze ineens wel naar me toe. Maar nu doe ik het zelf wel.

Hij doet daarvoor hoofdzakelijk een beroep op fondsen. Een andere, stadsbreed actieve sociaal initiatiefnemer geeft aan klaar te zijn met het jarenlange strijden tegen 'het systeem'. "Wij doen het inmiddels helemaal anders. Nu zeggen we tegen iedereen: dit gaan we doen en daarvoor hebben we zus en zo nodig. Vervolgens benaderen partijen ons, in plaats van andersom." Uit hun verhalen komt naar voren dat ambtenaren het lastig kunnen vinden om ideeën – al vroeg – op waarde te schatten en vervolgens te handelen.

3.2 Conclusies

De ervaringen van Rotterdamse initiatiefnemers laten een rijk en gelaagd beeld zien. Er is waardering voor betrokken ambtenaren die zich proactief inzetten en met toewijding meedenken, maar ook frustratie over de stroperigheid van het systeem. De gemeente wordt nog altijd als log en versnipperd ervaren, met veel loketten en onduidelijke routes. Voor initiatiefnemers betekent dit dat zij veel tijd en energie kwijt zijn aan het vinden van de juiste ingang, het overtuigen van soms meerdere opeenvolgende ambtenaren en het bij herhaling moeten bewijzen van hun maatschappelijke waarde. Het kan daardoor lang duren voordat plannen in beweging komen.

Op het gebied van financiering voelen initiatiefnemers zich meer dan eens uitgedaagd. Het sprokkelen van geld is een terugkerend thema, waarbij het ontbreekt aan structurele, meerjarige ondersteuning. Bovendien ervaren initiatiefnemers het aanvragen van subsidies als tijdrovend. In toenemende mate en tegen een achtergrond van bezuinigingen zien zij zich genoodzaakt hun plannen te realiseren vanuit losse bijdragen, het aanspreken van fondsen en andere creatieve oplossingen. Dit vereist doorzettingsvermogen, maar roept ook de vraag op of

de gemeente voldoende oog heeft voor de waarde die met name bestaande, erkende initiatieven toevoegen aan de stad. Initiatieven die lang niet altijd zelf de broek kunnen ophouden. Toch zien initiatiefnemers hier ook kansen.

Ze waarderen de ruimte die er soms is om samen met (wijk)ambtenaren naar oplossingen te zoeken. Er ligt daar een mooie kans voor de gemeente om de best practices door te trekken en initiatieven zo meer zekerheid te bieden. Wat in alle gesprekken werd benoemd, is het belang van een vast en toegankelijk contact binnen de gemeente. Net als ten tijde van ons eerdere rapport *Wees Welkom*, moeten initiatiefnemers veel moeite doen om bij de juiste persoon terecht te komen.

Dit leidt meer dan eens tot vertragingen. Daarbij benoemen we dat ambtenaren geneigd zijn vooral te benoemen wat niet in plaats van wat wel kan. Desondanks proeven wij een sterke wil tot samenwerking tussen gemeente en initiatiefnemers. Waarbij de gemeente de uitdaging heeft om initiatiefnemers serieus te nemen, mee te bewegen en ruimte te bieden om te groeien.

Hoofdstuk 4

4.1 Bevindingen

Het Albrandswaardse college van B en W schrijft in haar raadsakkoord: "Wij staan positief tegenover initiatieven zoals een maatschappelijk warenhuis en voedselbank." En: "De gemeente pakt haar aanjagende en verbindende rol door samen te werken en te faciliteren wanneer het aankomt op evenementen, cultuur, erfgoed, verenigingsleven en maatschappelijke initiatieven." [16] Concreet wil de afdeling wijkregie in 2024 minimaal zes bewoners-initiatieven (financieel) ondersteunen [17].

Binnen de gemeente (26.000 inwoners) spraken we drie verschillende initiatiefnemers. Zij zeggen veel, zelfs volledige vrijheid te hebben in het uitwerken en uitvoeren van hun ideeën. Dit zien ze als positief. Maar initiatiefnemers geven ook aan vaak bot te vangen zodra zij aankloppen voor financiële middelen. Ze waarderen de (inmiddels weer) korte lijntjes richting ambtenaren en bestuurders, toch schort het volgens hen aan proactieve ondersteuning vanuit de gemeente. Hieronder gaan we nader in op deze drie hoofdpunten.

Regie

Geen van de initiatiefnemers ervaart inhoudelijke bemoeienis vanuit de gemeente met hun ideeën.

Het is eerder andersom: ze ervaren in hoge mate vrijheid. Dat dat initiatiefnemers de teugels stevig in eigen hand hebben, valt te rijmen met hoe de gemeente zichzelf positioneert: als een zelfregiegemeente. Een visie die vleugels kreeg in het decennium dat Albrandswaard onderdeel uitmaakte van de BAR-organisatie [18].

Kort komt het erop neer dat bewoners zelfvoorzienend worden geacht. Daar hoort gepaste afstand bij. In de BAR-periode hielden ambtenaren overwegend kantoor in Barendrecht, naast een dozijn regisseurs actief in de drie woonkernen die Albrandswaard telt. Met ingang van 1 januari 2024 werkt iedereen vanuit het (nieuwe) gemeentehuis in Rhoon.

Hoewel de afstand fysiek is afgenomen, is deze in praktijk niet verdwenen. De lokale overheid laat het initiatief bij bewoners en organisaties. "Met 'joh, zet jij daar eens een karretje neer', hield het qua betrokkenheid wel zo'n beetje op", zegt een organisator van diverse evenementen. Hoewel hij het liefst autonoom werkt, verlangt de man op onderdelen naar meer gemeentelijke betrokkenheid.

[16] Raadsakkoord 2022-2026, Gemeente Albrandswaard (pagina 9 en 24): <https://tinyurl.com/48np8x7j>

[17] Programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028, Gemeente Albrandswaard (pagina 17): <https://tinyurl.com/3canv7p9>

[18] De ambtelijke organisaties van de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk werkten tien jaar lang samen rond beleidsvorming en uitvoering. Per 1 januari 2024 is de samenwerking beëindigd.

“

Alle regeltjes maken wat ik doe onnodig complex. Een beetje oplossend denken zou mooi zijn.

Een andere initiatiefnemer is gewend dat hij zelf aan de lat staat en dus zelf zijn zaakjes regelt. "Ons netwerk is heel groot. We vinden altijd wel een manier."

Sprokkelbudgetten

De initiatiefnemers kennen het klappen van de zweep, blijkt uit gesprekken. Zij bogen op jarenlange ervaring, ook in hun contact met de gemeente. Wat niettemin opvalt, is de moeite die het loskrijgen van financiële middelen bij de gemeente hen kost. Twee initiatiefnemers vragen meermaals subsidie aan, maar vangen bot. Een derde dient ieder jaar opnieuw een plan in voor nagenoeg dezelfde activiteiten. De eenmalige subsidie krijgt hij telkens gehonoreerd, maar het bedrag is onvoldoende en blijft ondanks stijgende kosten gelijk. "In zeventien jaar geen eurootje erbij", zegt de initiatiefnemer erover.

“We moeten op alles beknibbelen. De gemeente doet alsof ze geen geld heeft.

Soms verstrekt de gemeente zijn organisatie licht betaalde opdrachten.

De gesprekken maken duidelijk dat de initiatiefnemers (noodgedwongen) financieel creatief zijn. Zij sprokkelen het benodigde geld en de materialen bij elkaar. Vaak doen zij daarvoor beroep op lokale ondernemers, op externe fondsen.

"Wij vinden nu vooral bij fondsen gehoor", zegt de initiatiefnemer actief in de bestrijding van eenzaamheid. "Maar we willen structurele subsidie van de gemeente, want ik vind dat we ons hebben bewezen." Hij wijst op het contrast tussen Albrandswaard als zelfregiegemeente waar bewoners hun eigen hachje redden, en de praktijk die hij kent. "Lang niet iedereen hier is rijk."

Soms biedt een praktische insteek tijdelijk verlichting. Zo zegt de organisator van evenementen: "Ik stuur dan gewoon een factuurtje, zonder dat we dit hebben afgesproken." Met wat geluk voldoet de gemeente die. Of ze levert diensten in natura, zoals dranghekken en klike's. Een andere initiatiefnemer kreeg door de jaren heen het nodige gesponsord door het bedrijfsleven. Van portofoons, fietsen en scooters tot bedrijfskleding.

Ondersteuning

In gesprek typeren de initiatiefnemers de gemeente als benaderbaar. Sinds alle ambtenaren weer werken vanuit het gemeentehuis zijn de lijntjes korter. Toch zeggen zij geen proactieve ondersteuning te ervaren. De interviews leren dat de tijdens de BAR-periode gecreëerde afstand zich uit in ambtelijke terughoudendheid vandaag. Daarover zegt de initiatiefnemer, actief in eenzaamheidsbestrijding: "Je mist dat 'gevoel'. Ze zeggen dat het hartstikke fijn is wat we doen, maar we hebben soms iemand nodig die gewoon dingen regelt. Geld, of een probleem voor ons oplost."

Hij kreeg meermaals geen reactie op vragen, maar ook niet op een plan dat hij twee jaar geleden bij het gemeentehuis afleverde. "De randvoorwaarden kreeg je bij de gemeente niet geregeld", zegt hij, "maar we laten ons niet uit het veld slaan."

Wel heeft hij prettige ervaringen met zijn nieuwe contactpersoon, begin 2024 aangetreden. "Er is meer actie, er gebeurt meer." Een vergelijkbare ervaring heeft de organisator van evenementen. Zijn nieuwe contactpersoon "denkt mee".

4.2 Conclusies

De gesprekken laten het beeld zien van een gemeente die veel ruimte biedt, maar terughoudend blijft in haar ondersteuning. Initiatiefnemers waarderen dat zij hun ideeën zelfstandig kunnen vormgeven. Tegelijk wringt het dat dit gepaard gaat met een gebrek aan actieve betrokkenheid vanuit de gemeente. De lijntjes met ambtenaren zijn sinds het opheffen van de BAR-organisatie korter, toch ervaren initiatiefnemers de ondersteuning als reactief.

Financiële steun blijkt een struikelblok. Wanneer initiatiefnemers hiervoor aankloppen, blijft de deur meestal gesloten. Het dwingt initiatiefnemers om creatief te zijn en externe financiering te zoeken.

Doorgaans bij lokale ondernemers (sponsoring), goededoelenfondsen of toch een informele afspraak met de gemeente. Dat lukt, maar het kost de initiatiefnemers veel energie en voelt niet als een gelijkwaardige samenwerking.

De Albrandswaardse initiatiefnemers tonen zich veerkrachtig. Niettemin hopen zij op een gemeente die niet alleen faciliteert op papier, maar ook in de praktijk meebeweegt, meedenkt en waar nodig de helpende hand biedt.

Hoofdstuk 5

Onderzoek in Capelle aan den IJssel

5.1 Bevindingen

De gemeente Capelle aan den IJssel (68.000 inwoners) heeft ruime ambities rond de ondersteuning van initiatiefrijke inwoners en maatschappelijke organisaties. In het vigerende coalitieakkoord[19] staat dat het college "de denk- en doe-kracht van de Capellenaar wil stimuleren, actief benadert, gebruikt en alle ruimte geeft".

Naast bestaande regelingen en structuren is het Denk & Doe meel-fonds een belangrijke pijler[20]. Vorig jaar had het fonds totaal 600.000 euro beschikbaar, met een maximumbedrag per aanvraag van 100.000 euro. In 2025 keert het echter geen geld uit vanwege de "financiële uitdagingen" waar de gemeente voor staat. Kort na dit besluit is het fonds opgeheven.

We spraken drie Capelse initiatiefnemers. Vooral hun ervaringen met het Denk & Doe meel-fonds zijn positief. In het verlengde benoemen ze dat de gemeente, ook langs andere wegen, hun ideeën grotendeels met enthousiasme ontvangt. Wel is het zo dat alle plannen na ambtelijke bemoeienis in meer of minder mate werden aangepast. Hierop reageren initiatiefnemers wisselend. Dat zijn ook hun reacties op de mate van ondersteuning die zij zowel verlangen als krijgen.

Ondanks de "korte lijntjes" is dit erg afhankelijk van de betrokken ambtenaar. We zoomen onderstaand puntsgewijs in.

Eén ingang

Uit gesprekken ontstaat het beeld van een gemeente met makkelijk vindbare ingangen voor initiatiefnemers. Wij vernemen geenszins dat zij zoekend zijn. Wie een (qua inhoud en budget) omvangrijk initiatief heeft, komt al snel uit bij het fonds. Andere ingangen zijn platform Maak Capelle, de wijkoverlegplatformen (WOP's) en gebieds-regisseurs. Onderling wordt geregeld doorverwezen. Initiatiefnemers zijn te spreken over de aanwezige structuren. Wat hierin mogelijk een rol speelt, is dat alle geïnterviewden op enig moment succesvol een beroep deden op het fonds voor een eenmalige bijdrage. Zij ontvingen donaties van bijna 30.000 tot ruim 250.000 euro. Aanvraag en afhandeling verliep vlotjes, horen we.

Contactpersoon

De initiatiefnemers die wij spraken, hebben behoefte aan een vast contactpersoon binnen de gemeente. Liefst zo vroeg mogelijk in het traject. Een ambtenaar die hen voorbereidt op wat komen gaat, transparant is en zaken goed uitlegt. Wij maken op dat de geïnterviewden enthousiast zijn ontvangen. Over het vervolg van hun reis binnen de gemeente lopen de ervaringen uiteen. "Het hangt allemaal af van de juiste en welwillende ambtenaar", zegt een initiatiefnemer. In twee gevallen bleek de betrokken wethouder enthousiast, wat volgens deze

[19] Coalitieakkoord 2022-2026, Gemeente Capelle aan den IJssel:
<https://tinyurl.com/46fry7va>

[20] Het fonds startte in 2018 aanvankelijk voor drie jaar, met 5 miljoen euro in kas. In 2022 besloot de gemeenteraad het fonds met ingang van 2024 volledig ambtelijk in te bedden, met als doel lokale maatschappelijke initiatieven structureel te ondersteunen. Eerder opereerde het op relatieve afstand. In 2024 was er 600.000 euro beschikbaar: <https://tinyurl.com/yu444dhk>

initiatiefnemers een (mogelijk) doorslaggevende rol speelde in de verwezenlijking van hun ideeën. In een geval bleek sprake van een mismatch tussen initiatiefnemer en ambtelijk projectleider, waarop deze laatste is vervangen. De gemeente schoof vervolgens, tot tevredenheid van de bewonersgroep, een nieuwe projectleider naar voren. Een andere initiatiefnemer is enthousiast over de korte lijntjes met de gemeente via het WOP[21]. Met als kanttekening:

“ Je moet wel bekend zijn met hoe de gemeente in elkaar zit. Voor deze uitleg hebben initiatiefnemers ambtenaren nodig.

Wat opvalt, is dat in alle drie de interviews de ervaren bureaucratie aan bod komt. Zo zorgen wisselingen van ambtelijke contactpersonen dan wel hun afwezigheid, geregeld voor vertraging. Ook kaarten initiatiefnemers aan dat het lang kan duren voordat de gemeente überhaupt met een reactie of beslissing komt. "De ene etage weet niet wat de andere etage doet", zegt een initiatiefnemer enigszins schertsend. Om te vervolgen: 'Ambtenaren lopen intern ook tegen muren op, ondanks dat die ene ambtenaar dan wel graag wil.'

Al met al vergt het verwezenlijken van een initiatief een lange adem, blijkt uit de gesprekken. 'Bij zowel de gemeente als bij ons', verduidelijkt een andere initiatiefnemer. Met als zelfreflectie: "Ook bewoners moeten moeite doen en onder andere goed onderzoeken wat nodig is. Dat hoort erbij. Ik ben zelf al vier jaar bezig met het realiseren van mijn plannen."

[19] Coalitieakkoord 2022-2026, Gemeente Capelle aan den IJssel: <https://tinyurl.com/46fry7va>

[20] Het fonds startte in 2018 aanvankelijk voor drie jaar, met 5 miljoen euro in kas. In 2022 besloot de gemeenteraad het fonds met ingang van 2024 volledig ambtelijk in te bedden, met als doel lokale maatschappelijke initiatieven structureel te ondersteunen. Eerder opereerde het op relatieve afstand. In 2024 was er 600.000 euro beschikbaar: <https://tinyurl.com/yu444dhh>

[21] De gemeente kent zeven wijkoverlegplatformen (WOP's), waarin bewoners, gemeente en welzijn spreken over thema's in de wijk. Actieve bewoners vormen het bestuur, met een jaarlijks budget om uit te geven aan buurtactiviteiten en wijkprojecten. Aanvragen van bewoners lopen via crowdfundingplatform MaakCapelle.

Regie

De gesproken initiatiefnemers geven aan dat hun plannen door gemeentelijke bemoeienis zijn aangepast. In alle gevallen was wet- en regelgeving hier in de eerste plaats debet aan. Een initiatiefnemer vond dat jammer, maar begrijpelijk. Een tweede bewoner vond akkoord gaan met de aanpassingen die de gemeente eiste moeilijk, omdat hij iets anders voor ogen had. Als gevolg werd het geplande clubhuis beter, maar ook duurder, geeft hij te kennen. De derde initiatiefnemer zegt dat de bemoeienis meeviel. Niettemin voelt het alsof 'de regeltjes' bepaalde elementen uit het plan 'om zeep' hebben geholpen.

Uit de gesprekken komt naar voren dat bewoners beperkt kennis hebben van geldende wetten en regels. Wat maakt dat wanneer ambtenaren hun plannen langs deze meetlat leggen, beperkingen kunnen opdoemen. Initiatiefnemers kunnen dit als zeer onverwachts ervaren, zeker als een tijdige en gedegen uitleg uitblijft.

Ondersteuning

Wij zien dat wat gemeente en initiatiefnemers op voorhand van elkaar (mogen) verwachten, zeker niet altijd expliciet gemaakt wordt. Het kan voor de gemeente daarom lastig zijn initiatiefnemers passend te ondersteunen. Terwijl de ene initiatiefnemer vertelt dat bewoners zelf goed onderzoek behoren te doen, zegt een ander juist meer ondersteuning van de gemeente te verwachten. "Ik hoef geen expert op alle vlakken te zijn."

Ook horen we dat de gemeente soms als passief wordt ervaren.

“ Er wordt voornamelijk gezegd wat wel en niet kan, maar er volgt geen tot weinig concreet advies.

Dit laatste zou volgens initiatiefnemers juist wenselijk zijn. Een andere initiatiefnemer geeft aan dat de vele schakels binnen de gemeente vertragend en soms zelfs verlamdend kunnen werken. "Maar ondanks dat is er erg met ons meegedacht". Alle drie de initiatiefnemers zijn tevreden over het eindresultaat en onder de streep ook over de samenwerking met de gemeente, ondanks de gevoelde hobbels.

5.2 Conclusies

In Capelle aan den IJssel ervaren initiatiefnemers het contact met de gemeente overwegend positief, al gaat dit niet zonder hobbels. Wie met een goed plan komt, vindt relatief makkelijk de juiste ingang, mede dankzij bestaande bewonersplatforms en het Denk & Doe meel-fonds. Hoewel dit fonds een krachtig hulpmiddel is gebleken, is het voor het stevig en wel in de organisatie was verankerd in 2025 opgeheven vanwege bezuinigingen. Initiatiefnemers worden door de gemeente naar bestaande regelingen en externe fondsen verwezen.

De persoonlijke ervaringen van initiatiefnemers hangen sterk af van de betrokken ambtenaar. Waar de ene proactief meedenkt en processen soepel laat lopen, lijkt bij de ander de bureaucratie de overhand te nemen. Naast trage besluitvorming spelen wisselingen van contactpersonen de initiatiefnemers parten. Dit zet processen regelmatig op pauze. Als hier niet tijdig

en open over wordt gecommuniceerd, kunnen met name opspelende gemeentelijke eisen en wet- en regelgeving in de ogen van initiatiefnemers onverwacht roet in het eten gooien. Ondanks de soms lange adem die nodig is, waarderen zij de ruimte die ze krijgen. De bewoners achter de initiatieven binnen ons onderzoek kijken tevreden naar het behaalde resultaat.

Al met al laat de gemeente laat zien dat investeren in de kracht van bewoners loont, maar moet oppassen de opgebouwde energie niet (deels) te laten verdampen. Juist nu het Denk & Doe meel-fonds is opgeheven, is het zaak initiatiefnemers actief te blijven ondersteunen en de belofte van ruimte en samenwerking ook in (financieel) moeilijke tijden waar te maken.

Hoofdstuk 6

Onderzoek in Krimpen aan den IJssel

6.1 Bevindingen

De gemeente Krimpen aan den IJssel (30.000 inwoners) heeft in haar bestuursakkoord[22] langs meerdere wegen oog voor initiatiefrijke inwoners en maatschappelijke organisaties. Dit zit 'm vooral in participatie. Zo heeft het bestuur de ambitie met bewoners in gesprek te gaan en "samen Krimpen mooier te maken". Dit moet de kwaliteit van oplossingen vergroten. Concreet haalt het akkoord verschillende, vooral ruimtelijke initiatieven aan die actueel zijn. Twee maken onderdeel uit van ons onderzoek.

We spraken de mensen achter drie initiatieven. Wat opvalt in de interviews, zijn de korte lijntjes met de ambtelijke organisatie. De initiatiefnemers kregen allen snel een vast contactpersoon, wat zij als fijn ervaren. Ook is sprake van directe betrokkenheid van het college van B en W. Twee van de initiatieven betitelen wij als zeer complex, omdat het ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw) betreft. Dit blijken initiatieven van lange adem, waarbij bewoners ons aangegeven dat zij graag meer gemeentelijke ondersteuning en transparantie zien.

Allerlei wet- en regelgeving, maar ook het rondkrijgen van de financiën (zonder gemeentelijke steun) maken het verwezenlijken van beide initiatieven tot een grote uitdaging.

Het derde initiatief, wat gaat om scholing voor asielzoekers, kende juist een vliegende start. Wij zien dat het naadloos de tijdgeest aanvoelde en brede steun van de gemeente genoot.

Intussen is het fonds Krimpen ontmoet![23] gelanceerd, per 1 oktober 2024. Deze datum ligt na het afnemen van onze interviews. De gesproken initiatiefnemers hadden aldus geen ervaringen met dit fonds. Bewoners kunnen er maximaal 2.500 euro aanvragen per initiatief, voor rechtspersonen is dit 50.000 euro.

Contactpersoon

Uit de interviews blijkt dat de initiatiefnemers het contact met de gemeente als prettig ervaren, los van de uiteindelijke resultaten, die uiteenlopen. Een belangrijke verklaring is dat zij rap een contactpersoon kregen. Deze ambtenaren bleven het vaste aanspreekpunt. Een dergelijk anker in de organisatie waarden initiatiefnemers.

Wat verder opvalt, is de bestuurlijke betrokkenheid bij alle drie de initiatieven. In een geval was dit de burgemeester vrijwel direct vanaf de start. Volgens de initiatiefnemer was diens goedkeuring van doorslaggevend belang. Bij de twee andere, ruimtelijke initiatieven raakte op enig moment de wethouder betrokken. "Dat is prettig praten", zegt een van de bewoners, ondanks dat het idee niet wordt uitgevoerd zoals het groepje voor ogen had.

[22] Bestuursakkoord (2022-2026) Gemeente Krimpen aan den IJssel: <https://tinyurl.com/mssy3tcb>

[23] Zie de fondswebsite op <https://krimpenontmoet.nl/> en het raadsvoorstel over de opzet ervan: <https://tinyurl.com/bdeeejp6>. Bij lancering zat er 1 miljoen euro in kas. Verder heeft de gemeente al jaren een subsidieregeling voor kleine bewonersinitiatieven, waarbij 250 euro de maximale bijdrage is.

Een vast contactpersoon blijkt geen garantie voor een rappe uitvoering. De groep bewoners die collectief duurzame woningen bouwt, geeft aan dat de gemeente het initiatief in het begin helemaal niet zag zitten. "Dat is echter nooit bespreekbaar gemaakt." Daardoor kabbelde het initiatief jarenlang voort, menen de bewoners. Dat veranderde met het aantreden van het huidige college.

“

De wethouder is erg betrokken, waardoor het beter loopt. En onze contactpersoon legt ons dingen uit en bereidt ons op zaken voor.

De initiatiefnemers met een plan voor ouderenwoningen hebben een vergelijkbare ervaring. Zij vertellen lang gewacht te hebben op een definitieve 'ja' vanuit de gemeente.

Geheel anders verging het de initiatiefnemer die aanklopte met het onderwijsinitiatief. Het succes hangt volgens haar samen met het vertrouwen dat een gemeentelijke projectleider vrijwel direct in haar stelde, en vervolgens de burgemeester. "Mijn idee ging rollen en bleef maar rollen."

Regie

Initiatiefnemers hechten veel belang aan het eigenstandig vormgeven en uitvoeren ideeën. Een overheid die sterk bepalend is of de teugels overneemt, wordt niet gewaardeerd. Over het onderwijsidee zegt de initiatiefnemer dat zij het vertrouwen kreeg om zelf handen en voeten aan haar plan te geven. "De gemeentelijke projectleider gaf me carte blanche." Dit leidde voor haar zelfs tot een betaalde, fulltimeopdracht, waarvoor ze haar vaste baan in het onderwijs opzegde. Dit is zeer uitzonderlijk.

Bij de twee ruimtelijke initiatieven zien wij dat de gemeente van grote invloed, zo niet zeer bepalend is. Dit ligt besloten in onder meer de rechtspositie die de gemeente als grondeigenaar inneemt.

[24] CPO staat voor collectief particulier opdrachtgeverschap. Een groep toekomstige bewoners is daarbij gezamenlijk opdrachtgever voor hun te bouwen woningen.

Het maakt de afhankelijkheid van burgers van diezelfde gemeente groot. In eerste instantie had zij geen bouwlocaties voor handen. Na verloop van tijd droeg de gemeente voor beide initiatieven alsnog een plek aan.

Verder zit de gemeente aan tafel als vergunningverlener en dus toetser aan wet- en regelgeving. Bewoners wijzen in dit verband op hun achtergestelde informatiepositie, waardoor zij in gesprekken met gespecialiseerde ambtenaren soms moeilijk meekomen. Zeker in het begin. Dit gaat ten koste van hun grip op het proces.

De groep bewoners achter het plan voor ouderenwoningen verliest de regie uiteindelijk volledig, omdat zij er met de gemeente niet uitkomen.

"De gemeente maakte vanaf het begin duidelijk dat we een marktconforme prijs voor de grond moesten betalen. Wij vinden juist dat ons initiatief een bepaalde gunfactor heeft. Onder meer omdat ons initiatief de gemeente een besparing op de zorgkosten oplevert."

De tender die de gemeente vervolgens uitschrijft, wordt gewonnen door een marktpartij. Ondanks deze teleurstelling zijn de bewoners niet terneergeslagen. "De gemeente is van plan is 55+-woningen op het terrein te realiseren. Met een gezamenlijke binnentuin en gemeenschappelijke ruimte." Plannen die er eerder niet waren. "We willen daar nog steeds wonen, al willen we eerst de tekeningen zien."

De plannen van het duurzame woonwijkje van ruim twintig woningen dat bewoners collectief realiseren, zijn vergevorderd. Begin 2026 start de bouw. Hier kwamen ze niet zonder slag of stoot kwamen, vertelt een van de initiatiefnemers.

“

De gemeente stelde aanvankelijk als eis dat 50 procent van de woningen naar Krimpenaren moest gaan. Later bleek dat zij dit helemaal niet mag eisen.

Het voorstel is daarop aangepast. De bewoners concluderen in retrospectief dat zij eerder een CPO-adviseur[24] hadden moeten inhuren. "Zodat we beter wisten wat onze rechten waren."

Complexiteit

Raakt een initiatief aan meerdere ambtelijke afdelingen dan neemt de complexiteit zienderogen toe. Initiatiefnemers betreden dan een arena die hen onbekend is. Complex wordt het eveneens met gemeentelijk vastgoed in het geding. Een wereld vol visies, wetten, regels, kaders, contouren, waar bewoners weinig kaas van hebben gegeten. Zij treffen daar bovendien een zakelijke overheid die onder andere blijft vasthouden aan marktconforme prijzen. Bij de bewoners achter de ouderenwoningen leidt dit tot onbegrip. Hun initiatieven hebben immers veel maatschappelijke meerwaarde, stellen zij, waaronder het voor elkaar zorgen. Waarom houdt de gemeente daar geen rekening mee in hun prijsstelling?

Voor een deel zit de complexiteit in wat initiatiefnemers niet zien: afstemming tussen ambtenaren en bestuur achter de schermen. Bewoners snappen soms niet waar de gemeente mee bezig is, waarom zaken zo lang moeten duren. We zien de trage systeemwereld hier botsen op de werkelijkheid van bewoners. Wat daarbij niet helpt, is dat de gemeentelijke luiken in dergelijke gevallen lijken te sluiten.

Dat complexiteit niet vanzelfsprekend een belemmering hoeft te zijn, illustreert de persoon achter het onderwijsinitiatief. "Wat we in het begin deden was illegaal. De gemeente kleurde duidelijk buiten de lijntjes. Maar eind 2023 kwam er wetgeving die mogelijk maakte wat Krimpen al deed. Toen voldeden we precies", constateert ze tevreden.

Ondersteuning

Rode draad in de gesprekken is dat alle bewoners bereid zijn een aanzienlijke investering te doen. Vooral in uren. "We hebben veel moeten leren", zegt een initiatiefnemer. Ze besteedt wekelijks rond de tien uur aan het door bewoners geïnitieerde woningbouwproject. De voorzitter van de daarvoor in het leven geroepen stichting stijgt hier volgens haar bovenuit.

Hoewel alle gesproken initiatiefnemers hun eigen kennis willen vergroten, blijkt dat zij de gemeente op allerlei vlakken nodig hebben. 'Zonder de juiste, ambtelijke kennis hadden we dit nooit voor elkaar gekregen.' Niettemin hadden de bewoners achter twee initiatieven graag meer betrokkenheid vanuit de gemeente gezien. Qua actieve ondersteuning, maar ook qua transparantie. "Wat ons is tegengevallen, is het zakelijke van de gemeente. We zijn maar burgers."

6.2 Conclusies

De bewoners achter de twee ruimtelijke initiatieven in Krimpen aan den IJssel kijken met gemengde gevoelens terug op hun contact met de gemeente. Wat hen bindt, is de waardering voor het snelle toewijzen van een vast contact persoon. Een herkenbaar gezicht dat hen houvast biedt binnen de ambtelijke organisatie en hen op de hoogte houdt. Bij alle drie de initiatieven was daarnaast sprake van bestuurlijke betrokkenheid. Dit geeft hen het gevoel dat de gemeente hun ideeën serieus neemt.

Toch blijkt dit geen garantie voor vaart of soepelheid in het proces.

Vooral bij de complexe, ruimtelijke initiatieven kregen de bewoners te maken met een taaie systeemwereld waarin wet- en regelgeving, financiële barrières en een zakelijke grondhouding van de gemeente hen gevoelsmatig de pas afsneden. Bewoners ervaren in mindere mate zelf de regie in hand te hebben. Dit contrasteert scherp met het onderwijsinitiatief, waar vertrouwen en ruimte juist leidden tot een vliegende start en snelle successen. Het laat zien wat mogelijk is als de gemeente durft los te laten en initiatiefnemers echt de ruimte geeft. Doordat zij naast het gesprek aan te gaan óók meebeweegt.

Hoofdstuk 7

Onderzoek in Voorne aan zee

7.1 Bevindingen

De jonge fusiegemeente Voorne aan Zee (74.000 inwoners) heeft concrete ambities rond initiatiefnemers. Zij wil bewoners en (horeca)ondernemers stimuleren en faciliteren. In het collegeprogramma[25] ligt besloten "dat we initiatieven en de kracht en kennis van onze inwoners verwelkomen."

Nieuw participatiebeleid moet de basis leggen onder middelen die dit mede mogelijk maken. "Dat zijn praktische instrumenten en afspraken die we hanteren bij initiatieven, besluitvormingsprocessen en projectontwikkelingen."

Wij spraken de bewoners achter drie initiatieven. Hun ervaringen met de gemeente laten een wisselend beeld zien. Deels laat dit zich verklaren door de aanloop naar en naweeën van de gemeentelijke fusie[26]. Dit stof moest ten tijde van de interviews nog indalen. De gemeente was en is druk met het opstellen van meerdere nieuwe visies en -beleidsnota's. Wijkgericht werken is een belangrijke pijler.

Contactpersoon

Twee van de initiatiefnemers vertellen dat in contact komen met de gemeente hen moeite kostte.

[25] Collegeprogramma 2023-2026, Gemeente Voorne aan Zee: <https://tinyurl.com/3y2zxesh>

[26] Op 1 januari 2023 fuseerden gemeenten Hellevoetsluis, Brielle en Westvoorne officieel met elkaar. Meerdere beleidsvisies en -documenten zijn of worden opnieuw geschreven en vastgesteld

Zo krijgt het groepje bewoners met een idee voor een jeu-de-boulesbaan lange tijd geen reactie op hun ingediende aanvraag. Ze gaan er zelf meermaals achteraan. Het vertrek van een ambtenaar en een misser in de overdracht blijken oorzaak van de maandenlange radiostilte. Verder vernemen ze dat meerdere ambtenaren zich over het initiatief buigen, zonder dat de bewoners daar weet van hebben. Dit verbaast ze.

“

We hadden graag gezien dat de gemeente enthousiast reageert en zelf ook eens contact opneemt of langskomt. Dan kan het antwoord alsnog “nee” zijn, maar dan heeft de gemeente wel haar best gedaan

De bewoner die een omheind uitrenveld voor honden wil realiseren, doet door de jaren heen verschillende pogingen om contact te leggen. Ze vertelt dat dit stroef gaat. In 2018 komt er geen reactie, daarna wordt het niet opgepakt vanwege de aanstaande fusie. Als ze in 2024 een nieuwe poging doet, kost het haar een maand om iemand te vinden. "Niemand was ervan." De aan haar initiatief gekoppelde ambtenaar blijkt gelukkig enthousiast. "Die ging aan de slag en het contact was prettig". Desondanks loopt het initiatief spaak, waarover later meer.

De derde initiatiefnemer houdt al zijn contacten met de gemeente bewust informeel. Voor afstemming schakelt hij weleens telefonisch met een afdelingshoofd. Verder wil hij geen enkele officiële relatie, zoals een subsidie of door zijn initiatief in zoiets als een stichting onder te brengen. "Hoe informeler, hoe meer je bereikt", is zijn overtuiging.

Sprokkelbudgetten

Nadat er contact is, krijgen de bewoners achter twee initiatieven vrijwel direct te horen dat de gemeente geen geld beschikbaar stelt. Een definitieve nee volgt echter ook niet. De bewoners achter de jeu-de-boulesbaan doen alsnog een subsidieaanvraag, maar deze wordt afgewezen. Mede omdat de gemeente de locatie die zij op het oog hebben (gemeentegrond), ongeschikt vindt. De afwijzing vinden de bewoners teleurstellend en moeilijk te verkroppen. In hun ogen is de behoefte van ouderen aan een dergelijke plek duidelijk.

Een tweede initiatiefnemer probeert de begroting buiten de gemeente om sluitend te krijgen. Bij een bank die lokale projecten steunt, start ze daarom een crowdfunding voor een paar duizend euro. Deze teller zal stokken op een derde van dit bedrag. De bank is bereid de ophaalactie te verlengen, maar dan moet de gemeente wel met een financiële aanvulling komen. Omdat deze toezegging uitblijft, stopt de crowdfunding en wordt het geld teruggestort. De initiatiefnemer is daarmee terug bij af.

De initiatiefnemer die zijn gemeentelijke contact informeel houdt, maakt bewust geen aanspraak op subsidie of andere overheidsmiddelen. De gemeente bood hem op enig moment een vergoeding aan, maar die weigerde hij. Een aanbesteedde partij sponsort uiteindelijk wel de nodige materialen, zoals hesjes en vuilprikkers.

Ondersteuning

Initiatiefnemers hebben in de regel behoefte aan een proactieve gemeente. Ambtenaren die meedenken, adviseren en zichtbaar zijn. Uit de interviews blijkt dat de bewoners achter twee initiatieven meer van de gemeente hadden verwacht. Verwachtingen die de gemeente deels zelf blijkt te hebben gewekt. In beide gevallen vraagt zij de bewoners namelijk om draagvlak in de buurt te creëren.

Zij krijgen als het ware huiswerk mee, terwijl er toch ook duidelijk blijkt is van gemeentelijke twijfel. Een definitieve nee blijft echter uit. "Ik heb handtekeningen opgehaald en gecheckt of omwonenden bezwaren hebben. Ik heb informatie geplaatst in het dorpsblaadje, de hekwerken opgemeten."

Uiteindelijk laat de gemeente weten dat naast het ontbrekende financiële plaatje, de regels verdere uitvoering in de weg staan. Vanwege de moeite die ze erin stak, vindt de initiatiefnemer het mislukken erg jammer.

“

Ik had graag meer overlegmogelijkheden gehad in plaats van alles per mail en telefoon. Ze zijn niet op locatie komen kijken om ter plekke zaken te bespreken.

Toch zullen haar inspanningen niet geheel voor niks blijken. Naderhand plaatst de gemeente op het beoogde veldje een hondenbord en een prullenbak. Zonder overleg, aldus de initiatiefnemer.

Nadat de gemeente het idee voor de jeu-de-boulesbaan torpedeert, eindigt ook het contact met de initiatiefnemers. Dat vinden zij jammer. Ze geven aan dat aanvullende vragen onbeantwoord bleven. Ruimte om alternatieven te bespreken, ervoeren de initiatiefnemers niet.

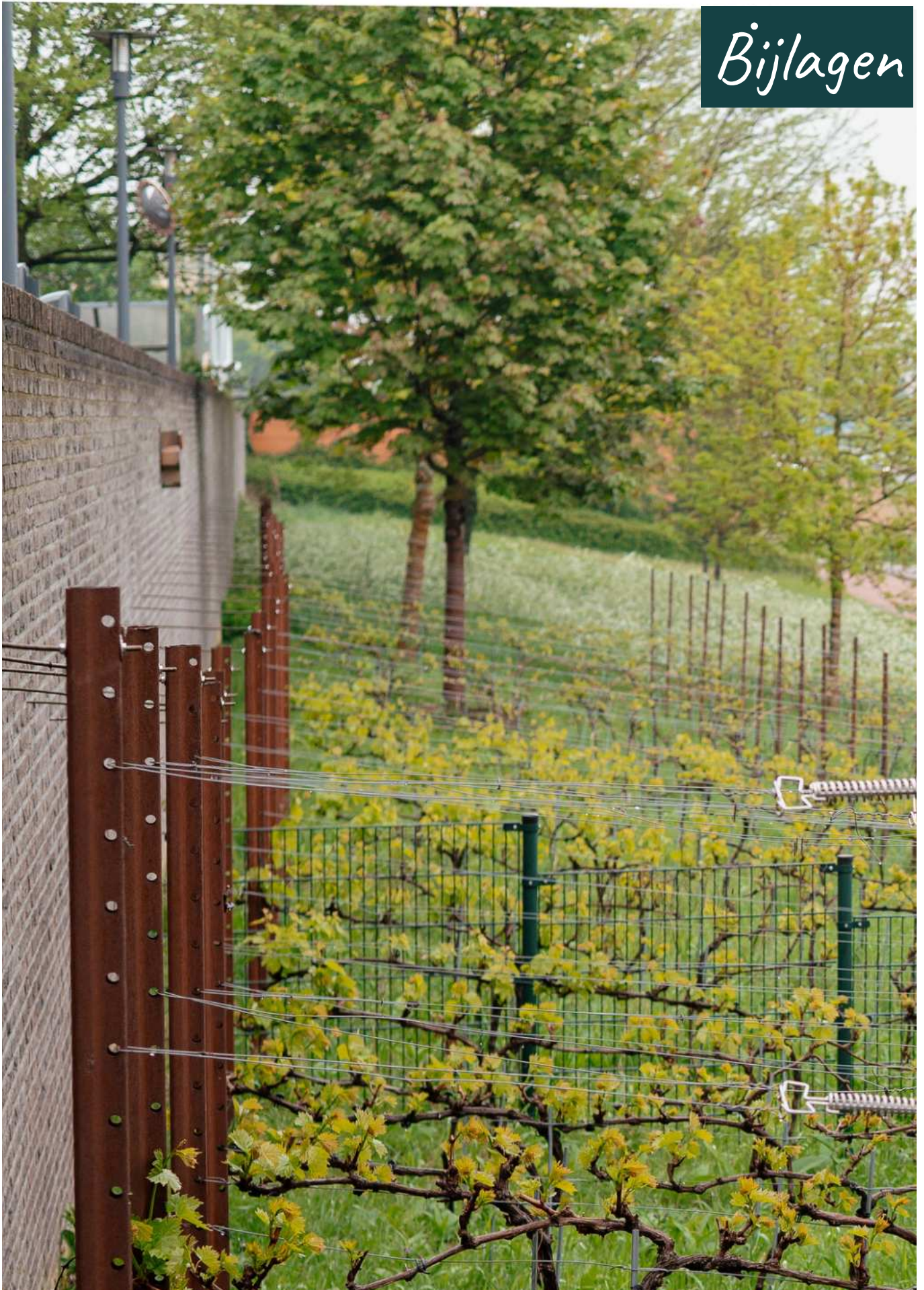
7.2 Conclusies

In Voorne aan Zee toont het contact tussen initiatiefnemers en de gemeente zich wisselend in toon en tempo. Bewoners moeten soms flink hun best doen om in gesprek te komen (en blijven) en ervaren dat duidelijke antwoorden lang op zich laten wachten. De recente fusie speelt hierin onmiskenbaar een rol; ambtelijke drukte en organisatorische veranderingen eisen ten tijde van ons onderzoek hun tol.

Financiële ondersteuning bleek voor twee initiatieven lastig te verkrijgen, wat ze direct kwetsbaar maakt. Zeker als alternatieve financiering niet van de grond komt. Mede hierdoor zijn beide initiatieven uiteindelijk gesneuveld.

Toch is het beeld ook positief. Wanneer eenmaal een betrokken ambtenaar wordt gevonden, ontstaat er ruimte voor prettig en constructief contact. De gemeente toont zich dan meedenkend, al gebeurt dit doorgaans pas in een latere fase van het proces.

De ervaringen van bewoners laten zien dat Voorne aan Zee in de bejegening van initiatiefnemers nog stappen kan zetten om haar ambities waar te maken, met name door hen actiever op te zoeken en vroegtijdig duidelijkheid te bieden.

Bijlage 2

LIJST VAN GEÏNTERVIEWDEN

ORR voerde 37 gesprekken met in totaal 45 personen. Een overzicht per gemeente:

Albrandswaard

- Sociaal ondernemer (eenzaamheid)
- Initiatiefnemer (veiligheid)
- Sociaal ondernemer (sport en evenementen)
- Twee ambtenaren wijkgericht werken

Capelle aan den IJssel

- Initiatiefnemer (sociale cohesie)
- Initiatiefnemer (herinrichting buitenruimte)
- Initiatiefnemer (scholing)
- Ambtenaar/coördinator Denk & Doe mee!-fonds
- Ambtenaar/gebiedsregisseur
- Ambtenaar/strategisch adviseur

Krimpen aan den IJssel

- Initiatiefnemer (woningbouw)
- Drie initiatiefnemers (woningbouw)
- Initiatiefnemer/ambtenaar (scholing)
- Burgemeester
- Gemeentesecretaris

Voorne aan Zee

- Initiatiefnemer (schone leefomgeving)
- Initiatiefnemer (herinrichting buitenruimte)
- Twee initiatiefnemers (herinrichting buitenruimte)
- Gemeentesecretaris
- Ambtenaar/strategisch adviseur
- Ambtenaar sociaal domein

Rotterdam

- Initiatiefnemer in Charlois (herinrichting buitenruimte)
- Twee sociaal ondernemers in Delfshaven (sociale cohesie)
- Sociaal ondernemer in Delfshaven (zorg en welzijn)
- Initiatiefnemer in Feijenoord (jongeren)
- Initiatiefnemer in Hoogvliet (jongeren)
- Initiatiefnemer in Prins-Alexander (cultuur)

Bijlage 2

STARTBRIEF ONDERZOEK OP EIGEN INITIATIEF (GEMEENTE ROTTERDAM)

Geacht college,

Als gemeentelijk Ombudsman ben ik verheugd te zien dat het college van B en W zich inzet om initiatiefrijke burgers warm welkom te heten. Dit toont onder meer het hernieuwde plan van aanpak Betrokken stad, voor de periode 2023-2026. Net als u span ik mij in voor een passende en positieve bejegening van deze onmisbare groep, bestaande uit bewoners (collectieven) en (sociaal) ondernemers. Zeker nu de maatschappelijke opgaven enorm zijn, heeft de gemeente hen hard nodig. Hun dromen moeten we daarom koesteren en in gezamenlijkheid proberen deze, voor zo ver mogelijk, uit te laten komen. We hebben immers een gemeenschappelijk doel: onze stad en samenleving versterken en verbeteren. Zonder hen staat u er alleen voor.

Initiatiefrijke burgers die bij de gemeente aankloppen zijn (deels) afhankelijk van diezelfde gemeente. Dat plaatst hen in een soms kwetsbare positie. Najaar 2020 brachten wij als Ombudsman een eerste onderzoek uit rond dit onderwerp². In reactie onderschreef uw college onze aanbevelingen, de gemeente formuleerde vervolgens verschillende actiepunten. Zo is de voorbije drie jaar achter de schermen hard aan oplossingen en verbeteringen gewerkt. Denk aan het inkleuren van de één-loket-gedachte, middels oprichting van het Initiatievenloket. Verder zien we dat de gemeente haar best doet om initiatiefnemers intern 'warm' over te dragen, zodra hun ideeën meerdere ambtelijke clusters raken.

Ondanks deze (en meer) stappen voorwaarts blijven mij signalen bereiken van bewoners en ondernemers die obstakels tegenkomen. Daarom start ik een follow-uponderzoek. Met deze brief informeer ik u verder.

Ontvangen signalen

Meerdere signalen en gevoerde stadsluistergesprekken leren mij dat iemand met een relatief simpel initiatief, over het algemeen geringe problemen ervaart. Veel van deze aanvragen verlopen via Opzoomer Mee. Maar naarmate de complexiteit toeneemt en verschillende gemeentelijke afdelingen betrokken raken, ontstaat een ander beeld. Initiatiefnemers vertellen mij dat ze nog altijd moeilijk gehoor vinden. En, als ze eenmaal 'binnen zijn', één aanspreekpunt missen. Deze signalen zijn ook besproken en herkend in onze gezamenlijke, maandelijkse samenwerkingsoverleggen (ORR-directeuren Gemeente Rotterdam).

Soms ervaren initiatiefnemers zelfs een gevoel van tegenwerking. Een gevoel dat onder meer lijkt voort te komen uit alsmat toenemende regels voor wie iets wil organiseren. De complexiteit van een soms niet eens heel ingewikkeld initiatief neemt daardoor geregeld een vogelvlucht. Van initiatiefnemers hoor ik dat zij de indruk krijgen dat niks meer mag en kan. Ik twijfel er niet aan dat ook uw college een andere vorm van

¹ <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/84de2742-1898-43f0-8e55-f9a09bbf5319?documentId=b821bc5b-c779-4420-ad5b-553dfb3690fb&agendatemplId=82380e9f-3abe-407e-8501-15b977f14fc6>

² <https://orr.nl/web/uploads/2020/10/Rapport-Wees-Welkom-bejegening-initiatiefrijke-burgers.pdf>

ombudsman
rotterdam
rijnmond

Bezoekadres

Minervahuis 1
Meent 106, 4e etage
3011 JR Rotterdam

Contact

0800-0802 (gratis)
info@orr.nl

Instagram

@orr_geeftgehoor

LinkedIn

ORR_geeftgehoor

Facebook

Ombudsman
Rotterdam-Rijnmond

bejegening nastreeft. Dit zal, de inwerkingtreding van de Omgevingswet indachtig, alleen maar belangrijker worden. Samen maken we de stad.

Onderzoek naar bejegening initiatiefnemers

Het doel van het onderzoek dat ik start, is zicht krijgen op de problemen die initiatiefrijke bewoners(collectieven) en (sociaal) ondernemers ervaren bij het realiseren van hun plannen. De centrale onderzoeksvraag luidt: Waar lopen bewoners met een initiatief tegenaan in hun contact met de gemeente?

Het gaat om zaken die verkeerd gaan, maar ook om wat goed verloopt. Behalve een verbreding is dit laatste, het zoeken naar successen, een uitdrukkelijk verzoek van uw gemeenteraad³. Daar schaar ik me graag achter. Vooral omdat ik als Ombudsman dan tevens kan nagaan in hoeverre de aanbevelingen uit ons eerdere rapport zijn opgevolgd, en met welk effect. Mijn onderzoek zal toetsend van aard zijn en bevat meerdere initiatieven die in navolging van deze startbrief worden geselecteerd. Momenteel voer ik verkennende gesprekken met de aangesloten regiogemeenten. Mogelijk breid ik mijn onderzoek uit.

Voor het vinden van antwoorden op de centrale onderzoeksvraag ga ik allereerst in gesprek met initiatiefnemers. Een beperkt aantal gesprekken voer ik met experts en professionals. Naast dat ik het handelen van de gemeente beoordeel aan de hand van de behoorlijkheidsvereisten, zal ik op zoek gaan naar mogelijke verbeteringen en oplossingen.

Vragen aan de gemeente

Om de uitvoering van het onderzoek te bespoedigen, leg ik uw college de volgende vragen voor:

1. Hoeveel initiatieven/initiatiefnemers melden zich jaarlijks bij de gemeente (Opzoomer Mee uitgezonderd)? Kunt u een cijfermatig overzicht geven voor de periode 2021-2023?
2. Hoeveel initiatieven zijn in de periode 2021-2023 door Opzoomer Mee doorgeleid richting gemeente? Welke zijn dit?
3. Kunt u mij een overzicht sturen met daarop alle initiatieven (bij naam en domein) die zich sinds 1 januari 2022 bij de gemeente Rotterdam hebben gemeld (Opzoomer Mee uitgezonderd)?
4. Welke route(s) heeft u uitgestippeld om initiatiefrijke burgers richting de gemeentelijke voordeur te helpen en, eenmaal binnen, te begeleiden?
5. De begeleiding door de gemeente van welk initiatief/welke initiatieven sinds 1 januari 2022 ziet u als zeer succesvol? Waarom?
6. Uit de begeleiding van welk initiatief/welke initiatieven sinds 1 januari 2022 trekt de gemeente lering? Hoe en om welke redenen?

Graag ontvang ik uw antwoorden uiterlijk op 15 december 2023.

Planning

Als Ombudsman heb ik het voornemen om het college van B en W voorjaar 2024 te vragen om een reactie op mijn conceptbevindingen. Het definitieve rapport stuur ik u en de gemeenteraad vervolgens toe vóór het zomerreces. Gelijktijdig openbaren wij het rapport.

³ Commissie Bouwen, Wonen en Buitenruimte, 13 september 2023. Agendapunt 2.04 e.v.

Gemeentelijk aanspreekpunt

Ik houd u graag op de hoogte van de vorderingen in het onderzoek. Vandaar ook mijn aanvullende vraag om vanuit uw organisatie een contactpersoon aan te wijzen. Vanuit mijn team Ombudsman is dit onderzoeker Maurice Geluk.

Contact met Ombudsman

Bij vragen over deze brief en het onderzoek kunt u contact opnemen via [...]@ombudsmanrotterdam.nl of telefonisch via [...].

Met vriendelijke groet,

Marianne van den Anker
Ombudsvrouw Rotterdam-Rijnmond

Bijlage 3

STARTBRIEF ONDERZOEK OP EIGEN INITIATIEF (REGIOGEMEENTEN)

Geacht college,

Als Ombudsvrouw zie ik een groeiend aantal initiatiefrijke inwoners dat in de eigen woonplaats ideeën van de grond wil krijgen. Dit is een bredere trend. Waarneembaar in grote steden, in kleine gemeenten. Nationaal en internationaal. Inwoners staan op omdat ze het systeem willen veranderen. Omdat ze graag zelf de problemen in hun eigen buurt aanpakken, hun woonplaats willen versterken en verlevendigen. Daarbij dagen ze de gevestigde orde uit, vaak gesubsidieerde partijen en organisaties die overheidstaken uitvoeren.

Tegelijk constateer ik dat overheden deze groep van bewoners (collectieven) en sociaal ondernemers op allerlei manieren probeert bij te staan. Dit signaleert ook onderzoeker aan de Erasmus Universiteit Vivian Visser in haar recente proefschrift *Who is invited*¹. Gemeenten hebben een meer open houding. In plaats van afwachten, worden initiatiefrijke inwoners zichtbaar en actief gestimuleerd. Dit schept zowel verantwoordelijkheden als verwachtingen. Dit geldt ook voor uw gemeente.

Initiatiefrijke inwoners opereren zelfstandig, toch zijn zij niet geheel vrij. Hun ideeën raken al snel aan de overheid. Omdat ze een vergunning nodig hebben of steun in de vorm van subsidie. Ze kloppen bij u aan voor contactpersonen, draagvlak, een netwerk. Omdat ze een fysieke plek zoeken (soms gemeentelijk vastgoed). Dit maakt hen (deels) van u afhankelijk.

Gemeenten zijn lerende

Een breed gedeelde overtuiging is dat inwoners directe invloed op hun leefomgeving moeten kunnen uitoefenen. Meerdere onderzoeken tonen dat de overheid hierin een weg te gaan heeft en druk lerende is. Recent benadrukte de WRR in een rapport het belang dat inwoners zelf grip hebben². In de praktijk zie ik gemeenten daarentegen initiatiefnemers meer dan eens teugels uit handen nemen. Hieraan kleven risico's, zoals het weglekken van energie.

Vanuit de Ombudsman publiceerden wij najaar 2020 het rapport *Wees Welkom*, een onderzoek naar bejegening van initiatiefrijke inwoners door de Gemeente Rotterdam³. Een nog altijd actuele conclusie is dat het luisteren naar en respecteren van inwoners beter kan. Zeker zodra een initiatief complex blijkt en intensiever contact vergt tussen ambtelijke afdelingen.

Onderzoek naar bejegening initiatiefnemers

Als Ombudsvrouw maak ik mij geregeld zorgen dat initiatiefnemers afhaken. Dit wil ik voorkomen. Juist nu het 'samen' binnen onze democratische samenleving belangrijker is dan ooit. De maatschappelijke opgaven zijn enorm. Hulp van inwoners is hard nodig, ook binnen uw gemeentegrenzen. Toch wordt het hen lang niet altijd makkelijk gemaakt. Zo moeten initiatieven in de knop soms direct voldoen aan dezelfde juridische en kwaliteitsmaatstaven als professionele aanbieders. Met als gevolg dat zij er simpelweg niet tussenkomen, gedesillusioneerd raken.

¹ https://pure.eur.nl/ws/portalfiles/portal/97660781/vivian_visser_who_is_invited_pdf_-_64be58ca755b8.pdf

² <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2023/11/30/grip>

³ <https://orr.nl/web/uploads/2020/10/Rapport-Wees-Welkom-bejegening-initiatiefrijke-burgers.pdfning-initiatiefrijke-burgers.pdf>

ombudsman
rotterdam
rijnmond

Bezoekadres

Minervahuis 1
Meent 106, 4e etage
3011 JR Rotterdam

Contact

0800-0802 (gratis)
info@orr.nl

Instagram

[@orr_geeftgehoor](https://www.instagram.com/orr_geeftgehoor)

LinkedIn

[ORR_geeftgehoor](https://www.linkedin.com/company/orr-geeftgehoor)

Facebook

Ombudsman
Rotterdam-Rijnmond

Bovenstaande is voor mij de aanleiding in uw gemeente uit eigen beweging een onderzoek te starten (op grond van artikel 9:26 Awb). Het omvat alle zes gemeenten die bij Ombudsman Rotterdam-Rijnmond zijn aangesloten. In Rotterdam betreft het, gezien mijn eerdere onderzoek, een follow-up.

Onderzoeksvraag

Doel van mijn onderzoek is zicht krijgen op de problemen die bewoners(collectieven) en sociaal ondernemers ervaren bij het realiseren van hun plannen. De centrale onderzoeksvraag luidt: Waar lopen bewoners met een initiatief tegenaan in hun contact met de gemeente?

Mijn onderzoek is toetsend van aard en omvat meerdere initiatieven. Het gaat om zaken die verkeerd gaan, maar ook om wat goed verloopt. In uw gemeente zal de selectie bestaan uit maximaal drie initiatieven. Denk aan het opzetten van een buurtkeuken. Inwoners die met inzet van vrijwilligers een plein pogen te vergroenen en vervolgens zelf willen onderhouden. Een tijdelijk kunstproject in een leegstaande gymzaal. Een nieuw evenement.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag ga ik naast initiatiefnemers in gesprek met experts en professionals. Uw bejegening van initiatiefnemers beoordeel ik aan de hand van de behoorlijkheidsvereisten. Mijn uiteindelijke doel is u concrete handvatten ter verbetering aanreiken.

Vraag aan uw gemeente

Om de uitvoering van het onderzoek te bespoedigen, vraag ik uw college vanuit de ambtelijke organisatie een contactpersoon aan te wijzen die:

- mij wegwijs maakt binnen de infrastructuur die uw gemeente heeft opgetuigd voor initiatieven;
- voor mijn onderzoek een selectie relevante initiatieven (en contacten) kan aandragen, waarbij ik doel op zowel goede als voorbeelden waaruit de gemeente lering trekt.

Graag hoor ik binnen twee weken, uiterlijk op 2 februari 2024, van uw college met wie ik contact op kan nemen.

Planning en contact

Als Ombudsman heb ik het voornemen uw college van B en W voorjaar 2024 mijn conceptbevindingen voor te leggen. Het definitieve rapport hoop ik u en de gemeenteraad toe te sturen vóór het zomerreces. Gelijktijdig openbaren wij het rapport.

Binnen mijn team zijn Maurice Geluk en Donovan Wenting betrokken als onderzoekers. U kunt hen bereiken via [...]@orr.nl / [...] en [...]@orr.nl / [...].

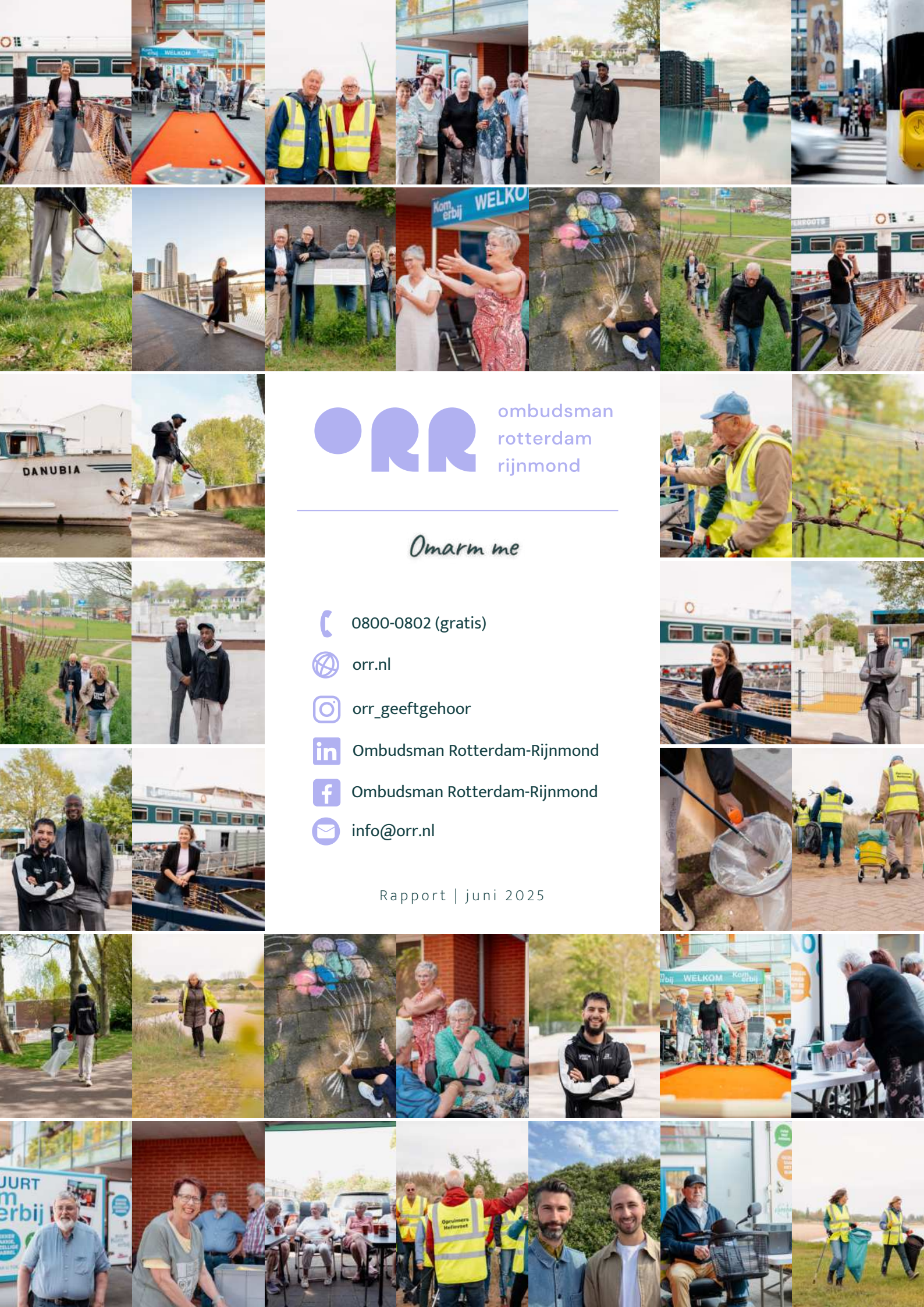
Met vriendelijke groet,

Marianne van den Anker
Ombudsvrouw Rotterdam-Rijnmond

ombudsman
rotterdam
rijnmond

ombudsman
rotterdam
rijnmond

Omarm me

0800-0802 (gratis)

orr.nl

orr_geeftgehoor

Ombudsman Rotterdam-Rijnmond

Ombudsman Rotterdam-Rijnmond

info@orr.nl

Rapport | juni 2025